

STAD SINT-NIKLAAS

OORLOG IN DE STAD

straat,
straat,
87 doden -
kt, Linde-
mei 1940,
23 oktober
4 doden -
oden -
eterstraat,
45
oden -
straat,
at,
7 doden -
, Linde-
i 1940

Kroniek van Sint-Niklaas in 1941

PIET VAN BOUCHAUTE

OORLOG IN DE STAD

Kroniek van Sint-Niklaas in 1941

INFORMATIEBROCHURE

Uitgegeven n.a.v.
de viering van de vijftigjarigen
van Sint-Niklaas
op 29 november 1991

Colofon

Deze brochure werd samengesteld naar aanleiding van de viering van de Sint-Niklase vijftigjarigen op 29 november 1991. Er werd aan meegewerkt door B. De Cock, W. Van Croonenburg, V. Foubert, A. Van der Gucht, K. Maes, B. Moenssens en J. Smet.

Kaft : Herdenkingsmonument van Hubert Minnebo, dat op 17 mei 1990 op het Kroonmolenplein onthuld werd ter nagedachtenis van alle burgerlijke oorlogsslachtoffers uit Sint-Niklaas.

Wettelijk depot : D/1991/6219/2.

Inhoud

De Duitse opmars tegen de Sovjetunie	6 – 9
Een bezet land	10-12
Sint-Niklaas tijdens het eerste volle oorlogsjaar	13-30
Documenten uit 1941	31-35

Voornaamste gebruikte bronnen

- Stadsarchief : Resolutieboeken Gemeenteraad (42/4-42/5) en Schepencollege (95/3), de dossiers Onderrichtingen hogere overheid (252), Aanplakbrieven (277), Briefwisseling (444-445, 450, 1128 en suppl. doss.), Zangtornooi (573), Speciale bewakingsdiensten (2931), Voorschriften Duitse overheden (2996), Passieve Luchtbescherming (2989-2990), Oorlogsschade (3014-3015, 3019-3021), Scholen (3039-3045, 3047, 3062), Buitenklasonderricht (3118-3125, 3138), Schoolvoeding (3142-3143), Breischool (3197), Academie Schone Kunsten (3210, 3212), Stadsschouwburg (3249, 3251), Cultureel leven (3255, 3259), Verenigingen (3262), Museum (3270), Rijks- en provinciewegen (3364, 3367, 3381), Openbare Werken (3575, 3588, 3601, 3611, 3632, 3646-3647), Bouwingen (3671, 3678), Tabellen uitgevoerde werken (3822), Politieverordeningen (4334, 4338), Nijverheid (4714), Markten en foren (4743, 4749, 4756, 4757, 4760) en de processen-verbaal over het jaar 1941.
- Archief K.O.K.W. : affiches Tweede Wereldoorlog, brochures Winterhulp, knipselboek *Le Soir* van Albert Buvé.
- Literatuur : De jaren 40, Oosthoek/Heideland-Orbis, 1983; Reeks België in de Tweede Wereldoorlog, De Nederlandsche Boekhandel, dl 1-6, 8-10, 1984-1990; Theo Luyckx en Marc Platel, Politieke geschiedenis van België, 1985; Mark Van Den Wijngaert (red.), Schoollopen in oorlogstijd, Navorsings- en Studiecentrum voor de geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog en UFSAL, 1988; Julien Van Remoortere, En toen was het oorlog, Helios, 1980; André Stoop, Sint-Niklaas in oude prentkaarten, Europese Bibliotheek, 1989.

Illustraties

De illustraties zijn afkomstig van het Stadsarchief (p. 6-7, 16-18, 22, 28, 31-35), het Archief van de Koninklijke Oudheidkundige Kring van het Land van Waas (p. 12, 14-15, 22, 24), de Bibliotheca Wasiana (p. 14), het Internationaal Exlibriscentrum (p. 3), mevrouw F. Cryns-Hommelen (p. 23, 25-26, 29), en de heren K. Maes (p. 18-20) en A. Vandenbosch (p. 13, 16, 19-21, 27). De fotoreproducties uit het archief van de K.O.K.W. en uit de documentatie van A. Cryns werden gemaakt door P. De Malsche. De foto's op p. 8-10 komen uit de «De jaren 40» en de foto's op p. 11-12 werden overgenomen uit het boek van Julien Van Remoortere. De ironische tekst over de rantsoenering (p. 30) werd ons toegespeeld door K. Maes.

Woord vooraf

In mei 1990 gaf het Stadsbestuur de informatiebrochure «Oorlog in de stad. Kroniek van Sint-Niklaas in 1940» uit. Deze brochure, waarin een aantal feiten, getuigenissen en documenten over en omtrent de luchtbombardementen van 1940 in een ruimer historisch verband bijeengebracht werden, kende een ruime weerklank. Zij betekende voor veel burgers een (her)ontdekking van het nabije verleden. Voor sommigen was zij ook een spiegel, waarin men stukken van de eigen levens- of familiegeschiedenis weerkaatst zag. De Sint-Niklase scholen hebben de brochure vrij intens gebruikt als educatief werktuig.

Het lag bijna voor de hand dat het aangevangen spoorwerk naar het leven in de stad tijdens de Tweede Wereldoorlog voortgezet zou worden. De aanleiding daartoe bood zich aan, toen het Comité voor de viering van de Sint-Niklase vijftigjarigen via Schepen van Cultuur Nelly Maes inlichtingen vroeg over de gebeurtenissen tijdens hun geboortjaar 1941. In antwoord op deze vraag begon het Stadsarchief een reeks relevante registers en dossiers uit de eigen verzameling door te nemen, zoals de resolutieboeken van Gemeenteraad en Schepencollege, de briefwisseling en de archivalia van de verschillende stadsdiensten. Het werd vlug duidelijk dat hierin meer dan voldoende stof zat voor een even boeiende vervolgbrochure over het eerste volle oorlogsjaar.

In het raam van een grotere openbaarheid van bestuur, waarbij ook over het verleden informatie aangeboden wordt, heeft het Stadsbestuur geoordeeld dat de resultaten van dit opzoekings- en studiewerk in een beknopte en degelijk geïllustreerde vorm beschikbaar gesteld moest worden voor een breed publiek. De brochure «Oorlog in de stad. Kroniek van Sint-Niklaas in 1941» is inhoudelijk en vormelijk volledig geïnspireerd op de voorloper. Na een belichting van de internationale en Belgische context wordt er uitgebreid aandacht besteed aan de plaatselijke omstandigheden en gebeurtenissen. Hierbij komen zowat alle facetten van het maatschappelijke leven aan bod. Het geheel wordt afgerond met een keuze van merkwaardige verklaringen, brieven en briefvragen die her en der samengesprokkeld werden.

Een synthese maken van de verzamelde gegevens is vooralsnog voorbarig. Daartoe zou het vorsingswerk uitgebreid moeten worden tot privé-archieven en archieven van verenigingen, bedrijven en scholen zodat het beeld van de oorlogstijd scherper en vollediger wordt. Niettemin zijn wij bijzonder verheugd dat wij de Sint-Niklase vijftigjarigen én de hele bevolking deze interessante en fraai ogende kroniek van 1941 kunnen aanbieden.

Freddy Willockx,
Burgemeester

De Duitse opmars tegen de Sovjetunie

- 1 januari 1941 De Duitse havenstad Bremen wordt drie uur lang gebombardeerd door de Royal Air Force (RAF).
- 18 januari 1941 Op de Berghof bij München heeft een ontmoeting plaats tussen Adolf Hitler en Benito Mussolini. Zij spreken af een coalitie-oorlog te voeren in de Middellandse Zee.
- 19 februari 1941 Ongeveer 10.000 joden worden in Wenen gearresteerd en naar Polen gedeporteerd.
- 25 februari 1941 Te Amsterdam gaat het gemeentepersoneel in staking als protest tegen de Duitse razzia's op joden. Deze 'Februaristaking' wordt door het bedrijfsleven overgenomen.

Deze door een dagblad uitgegeven landkaart geeft een idee van de krachtsverhoudingen in Europa in het voorjaar van 1941.

- 12 maart 1941 De RAF bombardeert Kiel, Berlijn en Mannheim.
- 16 maart 1941 De Duitse slagschepen Scharnhorst en Gneisenau brengen zestien geallieerde schepen tot zinken.
- 31 maart 1941 Onder bevel van generaal Erwin Rommel begint een Duits-Italiaans tegenoffensief in Noord-Afrika. Rommel verovert in een blitztempo Bengasi en Bardia in Libië.
- 27 april 1941 Duitse soldaten marcheren Athene binnen en hijsen de hakenkruisvlag op de Acropolis. De dag daarna verlaten de laatste Britse troepen het Griekse vasteland.
- 10 mei 1941 Nazitopman Rudolf Hess landt per parachute in de buurt van Glasgow. Hij heeft eigen voorstellen voor vrede tussen Duitsland en Groot-Brittannië. Hess wordt door de Britten gevangengenomen.
- 27 mei 1941 Op ongeveer 800 km ten westen van Brest wordt het Duitse slagschip Bismarck door de Britse vloot tot zinken gebracht.
- 1 juni 1941 Kreta valt in Duitse handen.
- 22 juni 1941 De operatie Barbarossa begint. Duitsland en Italië verklaren de oorlog aan de vroegere bondgenoot de Sovjetunie. Gesteund door Roemenen aan het Bessarabische front trekken Duitse legerdivisies Rusland binnen. De Luftwaffe bombardeert Kiev, Kaunas, Sebastopol, Odesa en Minsk.
- 2 juli 1941 In de Oekraïense stad Lvov vermoorden de Duitsers 7.000 joden.
- 16 juli 1941 Hitler benoemt Erich Koch, de gowuleider van Polen, tot rijkscommissaris van de Oekraïne. Erich Lohse wordt rijkscommissaris van Litouwen, Letland en Estland en Wilhelm Kube krijgt dezelfde functie in Wit-Rusland.
- 26 juli 1941 Het eerste contingent Nederlandse vrijwilligers voor het oostelijk front vertrekt naar een opleidingskamp in Polen.
- 7 augustus 1941 Josef Stalin neemt het opperbevel van het Rode Leger op zich. De Duitse troepen zijn inmiddels op ongeveer 200 km van Leningrad geraakt.
- 9 augustus 1941 De Britse premier Churchill voert besprekingen met de Amerikaanse president Roosevelt in Newfoundland. De conferentie mondt uit in het Atlantic Charter, dat op 24 september door de geallieerde staten goedgekeurd wordt.
- 23 augustus 1941 Hitler geeft het geheime bevel dat de aanval op de Oekraïne en de Krim voorrang moet hebben boven die op Moskou.
- 3 september 1941 Russische krijgsgevangenen worden in het Poolse

Een Britse woestijnpatrouille, die faam verwerf in de strijd om Noord-Afrika.

Auschwitz onderworpen aan de eerste vergassingsexperimenten met Zyklon B, een speciaal ontwikkeld gifgas.

- 11 september 1941 Maarschalk Zjoekov neemt op bevel van Stalin het commando over de Sovjettroepen bij Leningrad over. Hij zal erin slagen het front te stabiliseren.
- 19 september 1941 Kiev wordt ingenomen. Ruim 650.000 Russen worden daarbij krijgsgevangen gemaakt.
- 2 oktober 1941 De Duitse legergroep Midden onder leiding van generaal Fedor von Bock valt met zes legers Moskou aan (operatie Taifun).
- 21 oktober 1941 In Nantes (Frankrijk) worden 50 gijzelaars geëxecuteerd als represaillemaatregel voor het doodschieten van een Duits luitenant-kolonel.
- 28 oktober 1941 Geholpen door het slechte weer doen Russische troepen een tegenaanval ten westen van Moskou.
- 15 november 1941 Op de kust bij Moermansk (in het noorden van de Sovjetunie) worden 20 Duitse landingsboten vernield.
- 1 december 1941 De Japanse Kroonraad neemt de definitieve beslissing tot de oorlog tegen de Verenigde Staten.
- 6 december 1941 Met 100 divisies proberen de Sovjetstrijdkrachten de Duitse blokkade rond Moskou te doorbreken.
- 7 december 1941 Het 'Nacht und Nebelerlass' van veldmaarschalk Wilhelm Keitel wordt uitgevaardigd: verzetsstrijders uit Nederland, België en Frankrijk zullen naar een Duits concentratiekamp gebracht worden, waar zij in 'Nacht und Nebel' zullen verdwijnen.
- 7 december 1941 De Amerikaanse vlootbasis Pearl Harbour op Hawaï wordt door Japanse vliegtuigen aangevallen. De slagkracht van de Amerikaanse marine in de Grote Oceaan wordt hierdoor bijzonder zwaar gehavend.

DE DUITSE OPMARS TEGEN DE SOVJETUNIE

De Japanse verrassingsaanval op Pearl Harbour bracht de Verenigde Staten definitief in de oorlog.

8 december 1941

Bevoorradingsproblemen, onaangepaste uitrusting, de onverwacht sterke Russische tegenstand en het strenge winterweer spelen de Duitsers parten. Hitler besluit alle acties aan het oostelijk front gedurende de winter stil te leggen.

8 december 1941

Japan valt Hongkong, Singapore en de eilanden Guam, Midway en Luzon (Filippijnen) aan. Op Luzon wordt een groot deel van de daar gestationeerde Amerikaanse vliegtuigen vernietigd.

27 december 1941

De Filippijnse hoofdstad Manila wordt door Japanse bommenwerpers in vuur en vlam gezet.

De Moskovieten werden door middel van affiches opgeroepen om hun belegerde stad te verdedigen.

Russische soldaten tijdens het tegenoffensief rond Moskou in de barre herfst van 1941.

ЗАЩИТИМ РОДНУЮ

МОСКВУ

Een bezet land

- 11 januari 1941 In de bureaus van de Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen wordt een Wehrmacht-Verkehrsdirektion geïnstalleerd om de militaire belangen van de Duitsers te behartigen.
- 20 januari 1941 Tijdens een vergadering op het Ministerie van Arbeid en Sociale Voorziening wordt bekendgemaakt dat de Duitse Organisation-Todt 10.000 Belgische bouwvakkers nodig heeft.
- 11 februari 1941 De Duitse autoriteiten eisen de invoering van gedwongen tewerkstelling, de invoering van de tienurige werkdag en de mogelijkheid om twee zondagen per maand door te werken.
- 15 februari 1941 De Belgische goudvoorraad, die bij de Banque de France gedeponereerd was, wordt vanuit Dakar naar Marseille verscheept en vandaar naar Berlijn gebracht.
- 7 maart 1941 Een Duitse verordening bepaalt dat ambtenaren, burgemeesters en schepenen niet ouder mogen zijn dan 60 jaar.
- 12 maart 1941 Winterhulp deelt mee dat 1.768.000 personen steun ontvangen via haar diverse comité's.
- 16 maart 1941 Op een grote VNV-bijeenkomst in Brussel roept Staf De Clercq op tot collaboratie met de Duitsers.

Afscheidsdéfilé te Brussel van een colonne Waalse vrijwilligers voor het oostelijk front. Links op de foto herkent men Rex-leider Leon Degrelle.

1.

1. Steenkolen waren streng gerantsoeneerd en zeldzaam. In de as zoekt een 'kooltjesraper' uit Moerzeke naar nog brandbare resten.

8 april 1941

2. Tijdens een luchtalarm schuilt een groep leerlingen met hun leraar in een kelder.

15 april 1941

15 mei 1941

2 juni 1941

11 juni 1941

30 juni 1941

2.

Dertien Belgen worden ervan beschuldigd Britse soldaten eten en onderdak te hebben verschaft in de bossen rond Vloesberg.

Om het verzet te bundelen richt F. Demany het Onafhankelijkheidsfront op.

De Secretaris-Generaal voor Verkeer weigert 5.000 spoorwegaanwerkers ter beschikking te stellen van de Duitse spoorwegen.

Generaal Von Hammerstein maakt bekend dat 100 mannen uit Laken als gijzelaars zullen vastgehouden worden, totdat de dader(s) van de moord op een Duits soldaat in het park van Laken zich melden.

De Duitse maatregelen tegen de joden worden verscherpt. Hun winkels en handelszaken moeten het opschrift 'joodse onderneming' voeren.

De afgezette Brusselse burgemeester Van De Meulebroeck wordt gearresteerd en tot twee maanden gevangenisstraf en een boete van 10.000 Reichsmark veroordeeld. De Brusselse burgers krijgen vanwege hun sympathiebetuigingen met de burgemeester een boete van 5 miljoen frank opgelegd.

Ajuinenmarkt in Brussel. Op het einde van de zomer konden de huisvrouwen er hun tenvoorschiet aankaufen.

Passieve Luchtbescherming

Bij deze maak ik aan de inwoners der Stad Sint-Niklaas bekend dat de diensten voor passieve luchtbescherming in den loop van Woensdagmiddag, 26 Februari a. s. een algemeene oefening zullen houden op den openbaren weg. Het alarm zal gegeven worden bij middel van de brandklok. Terwijl ik bij deze gebede de aandacht op het feit dat de Politie en Z. H. D. instructies hebben uitgegeven om bijzondere streng op te treden tegen hen die in het vervolg de voorschriften in zake luchtbescherming zullen overtreden.

Sint-Niklaas, den 24 Februari 1941.

De Burgemeester,
D'EM. VAN HAVER.

De Sint-Niklase Zekerheids- en Hulpdienst (ZHD) had begin 1941 zowat het monopolie inzake de passieve luchtbescherming. De werking van de ZHD werd echter vanaf september door burgemeester Van Haver gereorganiseerd en aan banden gelegd.

PASSIEVE LUCHTBEscherMING. Opruiming van de Zolders

Bij bevel der Duitse militair Overheid dienen onmiddellijk alle brandbare stoffen en voorwerpen van de zolders te worden opruimd. Een lok zand met schep moet aan den ingang der zoldering klaar gevuld worden. Ik gef aan den bevelhebber der Z. H. D. opdracht de naleving van dezen maatregel streng te bejagen. Vanaf alle nabijgelegen gemeenten de passieve bescherming kan men zich wenden tot de bevoegde werkd der Z. H. D., schiedtours-stalhuis. Sint-Niklaas, den 7 Maart 1941.

De Burgemeester,
D'EM. VAN HAVER.

7 juli 1941

Onder het mom van een 'kruistocht tegen de bolsjieviken' komt een wervingscampagne op gang om jongeren te winnen voor het Duitse leger.

10 juli 1941

Britse vliegtuigen bombarderen fabrieken in Brussel, Luik en Verviers. In Luik zijn 27 doden en 34 gewonden, in Verviers 9 doden.

14 juli 1941

De Duitse autoriteiten verordenen dat er op de nationale feestdag niet gevlagd mag worden, dat er geen openbare manifestaties mogen plaatsvinden en dat de kerkklokken niet plechtig geluid mogen worden.

5 augustus 1941

De eerste groep van het antibolsjevistische vrijwilligerslegioen 'Vlaanderen' vertrekt uit Brussel.

11 september 1941

Het kerkelijk huwelijk tussen koning Leopold III en Liliane Baels, dochter van de oud-gouverneur van West-Vlaanderen, wordt in het geheim door kardinaal Van Roey ingezegend in de kapel van het koninklijk paleis te Laken. Het huwelijk wordt pas op 7 december openbaar gemaakt in de katholieke kerken van het land.

25 oktober 1941

De Duitsers gijzelen 18 personen als vergeldingsmaatregel voor het laten ontsporen van een trein in Luik. Onder de gijzelaars bevinden zich, naast oud-minister Jules Merlot, ook een aantal senatoren. De gijzelaars worden op 30 november vrijgelaten.

26 november 1941

De Brusselse universiteit sluit voor onbepaalde tijd uit protest tegen de gedwongen benoeming van de activist Anton Jacob als professor in de vergelijkende literatuurstudie. Als reactie hierop dreigen de bezetters de staatsubsidie aan de universiteit in te trekken, als de colleges niet hervat worden.

24 december 1941

Na een twistgesprek met leden van de Rexbeweging wordt de Naamse gouverneur François Bovesse aangehouden.

Sint-Niklaas tijdens het eerste volle oorlogsjaar

begin januari 1941

Tal van arbeiders die in Duitsland tewerkgesteld zijn, keren naar huis terug om nieuwjaar in familiekring te vieren. De meeste Vlaamse krijgsgevangenen hebben de vrijheid gekregen en zijn ook thuis. «Cela mettait dans les rues une note khoki un peu inattendue», noteert Albert Buvé hierover in «Le Soir».

3 januari 1941

Kriegsverwaltungsrat Boettinger verzoekt de arrondissementscommissarissen en de burgemeesters van het onder hem ressorterend gebied om maandelijks stipt te blijven rapporteren. In het januariverlag moeten alle maatregelen op het gebied van Winterhulp meegedeeld worden. De burgemeesters van Sint-Niklaas en Dendermonde dienen er een grondig economisch verslag van de Handelskamer aan toe te voegen.

4 januari 1941

Alle firma's en particulieren die Belgische uniformen ontvangen hebben of bewaren, moeten dit onmiddellijk (en voor 11 januari) melden aan de Kreiskommandantur. Verkoop van uniformstof dient eveneens bekendgemaakt te worden.

7 januari 1941

Het College van Burgemeester en Schepenen wordt door het Ministerie van Voedselvoorziening verplicht om een rantsoenzegel op te vorderen om de schoolkoecken te kunnen blijven uitdelen. Ieder kind krijgt zijn beurt om een zegel nr. 3 of 12 (margarine) of nr. 6 (suiker) af te geven aan het schoolhoofd.

10 januari 1941

Stadsambtenaar Alfons Stoop, bureeloverst van de Dienst Financiën en van het Secretariaat, wordt aangesteld als waarnemend stadssecretaris ter vervanging van de ernstig zieke Arthur Désiron. In de praktijk neemt hij die functie al waar vanaf 15 november 1940.

12 januari 1941

In de grote zaal van het Stadhuis wordt Emiel Van Haver door medewerkers en vrienden gehuldigd naar aanleiding van zijn aanstelling tot burgemeester.

rond 15 januari 1941

Winterhulp heeft een groot pand gehuurd in de Apostelstraat, met industriële gebouwen die als magazijn kunnen gebruikt worden. Onder het motto «Help Winterhulp helpen» wordt de bevolking opgeroepen om tafels, stoelen, bureaus en dergelijke meer te schenken om de nieuwe lokalen in te richten. De gratis bedeling van bruin brood, soep, en chocolade en confituur wordt voortgezet. Etenswaren en bruikspullen die door politie- en controlediensten in beslag genomen worden, komen bij Winterhulp terecht.

rond 20 januari 1941

De rechtbank van Dendermonde heeft een reeks strenge vonnissen gevel tegen een bende plundersers die het depot en de gebouwen van het Sint-Niklase goederenstation vernield hebben.

23 januari 1941

De Gemeenteraad kiest drie nieuwe schepenen ter vervanging van de katholiek Romain De Vidts en de socialist Aloys

Emiel Van Haver spreekt een dankwoord uit aan het slot van zijn huldiging als burgemeester. Aan zijn linkerzijde zit Honoré Bruviere, voorzitter van Winterhulp.

24 januari 1941

26 januari 1941 14 uur

28 januari 1941

30 januari 19 uur 30

eind januari 1941

eind januari 1941

Deze Winterhulp-affiche werd ontworpen door het Kunstwerkhuis J. de Beule.

14 februari 1941

Symoens en Jozef Vercauteren. Vercauteren betreurt het opzeggen van het bestuursakkoord door de rechterzijde. Hoewel zijn fractie de verkiezing van een minderheidscollege zou kunnen boycotten, meent hij toch dat «gezien de abnormale tijden» het stadsbestuur niet in een vacuüm mag terechtkomen. Zijn partij zal zich bij de stemming onthouden. De katholieke raadsleden Arthur De Meyer, René Blommaert en Guillaume D'Hanens worden verkozen.

Tijdens besprekingen met arrondissementscommissaris Van Haelst en de heer Lenaerts van de Landbouwcorporatie blijkt dat het Schepencollege volkomen machteloos is inzake de bevoorrading van vlees.

De «Bieëntelersbond» van Sint-Niklaas houdt zijn algemene vergadering in café Rome. De leden werden persoonlijk op naam uitgenodigd. Het Stadsbestuur heeft de toelating hiervoor gegeven op voorwaarde dat er absoluut geen besprekingen van politieke aard plaatshebben.

Kriegsverwaltungsinspektor Vogel vraagt het Stadsbestuur alle aanplakbrieven aangaande de mobilisatie van het Belgische leger en de oorlog tegen Duitsland te doen verwijderen.

Op initiatief van het Cultuurverbond van Sint-Niklaas houdt Dr. Stubbe in «De stad Nantes» een lezing over schilderkunst. Enkele dagen later zal de Antwerpenaar Joris Diels er de kunst van het theater belichten.

Opgevorderde arbeiders effenen het geteisterde terrein aan de Molendreef en maken het klaar voor tuinbouw. De getroffen buurt van Klein Hulst, de Antwerpse steenweg en de Lindenstraat wordt wederopgebouwd. De restauratie van de Dekenij is op een dood punt beland: na het aanbrengen van een houten noodplafond wacht men op verdere herstelwerken.

Gedurende de maanden december en januari heeft Winterhulp 262.334,75 frank uitgegeven en 275.000 frank aan ontvangsten gerealiseerd (door collectes, vrijwillige bijdragen en het organiseren van feesten). Winterhulp vraagt kleren, ondergoed, dekens, en niet-gebruikte rantsoenzegels om produkten te kopen voor het bereiden van de schoolsoep. De organisatie waarschuwt de bevolking tegen valse geldinzamelaars zonder vergunning.

7 februari 1941

10 en 11 februari 1941

De nodige reparatiewerken aan het uurwerk van het Stadhuis worden toevertrouwd aan M. Michiels-Cajot voor 2.400 frank.

Onder dwang van de Kreiskommandantur wordt het slachtvee uit de omliggende gemeenten naar de veemarkt van Sint-Niklaas gebracht. Er worden in totaal 288 stuks vee tegen de voorgeschreven prijzen aan de slaggers verkocht. Kommandant Heuson dringt er bij het Stadsbestuur op aan dat de vleesverkoop vanaf zaterdag 15 februari eveneens reglementair gebeurt. Overtredingen zullen met winkelsluiting, arrestatie en hoge geldboetes bestraft worden.

Na een onderhoud met Karel Pauwels, voorzitter van de Bakkersvereniging, deelt Schepen Blommaert aan de bakkers mee

Winterhulp-medewerkers komen voor het Stadhuis bijeen bij de start van een inzamelactie.

15 februari 1941

17 februari 1941

21 februari 1941

21 februari 1941

21 februari 1941

22 februari 1941

Rantsoenzegels van februari 1941. Zegel 5 gaf recht op 3,33 gram cichorei en zegel 8 op 8,33 gram haverderivaten.

27 februari 1941

In het embleem van Winterhulp figureert Sint-Maarten, die zijn mantel deelt met een ongekledde man.

dat de schoolkoeken voortaan dagelijks vóór 10 uur 's morgens in de scholen afgeleverd moeten worden. Hierdoor komt men tegemoet aan de vraag van Winterhulp, die vastgesteld had dat «meerdere kinderen (...) ter schole komen zonder eenig ontbijt te hebben genoten».

Edmond Hoste, reserveofficier en breigoedfabrikant, sticht het Belgisch ondergronds leger Armée Belge.

De wegeniswerken, die in december stilgelegd werden vanwege de vorst, worden hervat. Men herstelt de kasseien van de Leopold II-laan, het Stationsplein en de Koningin Elisabethlaan.

Aangezien er op de laatste veemarkt maar 44 stuks vee aangebracht werden, neemt de Kreiskommandantur de zaak weer in handen. Voor de volgende markt op 25 februari zijn er 156 stuks vee nodig. Sint-Niklaas moet er vier opvorderen. Schepen De Meyer klopt daarvoor aan bij Cyriel Vercauteren (Breedstraat), Theofiel Thoen (Grote Heymelinkstraat), Ferdinand De Nicque (Vijfstraten) en Verhoosel (Hertestraat).

Het Schepencollege verzet zich tegen de voorgenomen heropbouw van de in mei 1940 opgeblazen spoorwegbrug over de Schelde in Temse. Het zal er bij het Ministerie van Openbare Werken op aandringen dat er een nieuwe brug komt voor alle verkeer, stroomopwaarts van de haven van Temse.

Schepen De Meyer brengt aan het Schepencollege verslag uit over de ravitaillering. Een rantsoen van 50 gram vlees per persoon zal aan de maximumprijs verkocht worden. Het vlees wordt over 13 beenhouwers verdeeld. Een scherpe controle moet beletten dat iemand tweemaal vlees zou inkopen. De meelvoorraad is bijna uitgeput, zodat er in de stad binnenkort geen brood meer dreigt te zijn. Bij de bakkers zal een onderzoek ingesteld worden om de nog voorhanden zijnde voorraad meel gelijkmatig te verdelen. Een houten aubette zal gemaakt worden over «den veebascul in het wandelpark».

De schoolkoeken worden zonder onderbreking bedield aan de kleuters van de bewaarschool in de Lamstraat, die tijdelijk gesloten is wegens een aantal gevallen van besmettelijke ziekte.

26 februari 1941

De voorstellen tot het bouwen van schuilkelders en schuiloopgrachten op het Sint-Niklaase grondgebied worden toegezien aan de Secretaris-Generaal voor Passieve Luchtbescherming te Brussel. De stad kan de uitvoering van de werken niet zelf bekostigen en vraagt hiervoor de financiële tussenkomst van de Passieve Luchtbescherming. Bovendien verkeert men in de onmogelijkheid om de bevolking voor gevaren te verwittigen «daar de sirene buiten werking is».

De burgemeester roept de hulp in van Fred De Bruyn-De Coninck uit Hulst om van de bevoegde overheid in Nederland machtiging te bekomen tot het invoeren van aardappelen naar Sint-Niklaas. «Gezien de groote ellende die hier heerscht by

St Nikolaas (Waes). — O. Lieve Vrouwplaats
St Nicolas (Waes). — Place Notre-Dame

1.

1. De Onze-Lieve-Vrouw-
plaats vóór de heraanleg van
maart-april 1941.

eind februari 1941

2. De met lindes omringde
kiosk in het wandelpark
vormde een vertrouwd rust-
punt in het centrum van de
stad.

1 maart 1941

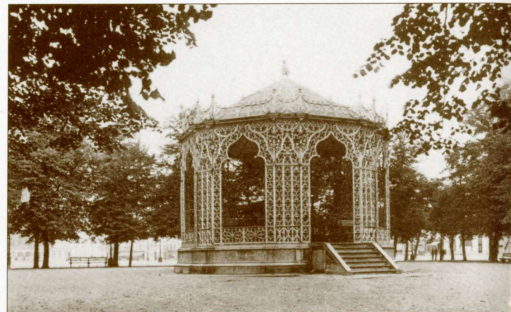
8 tot 16 maart 1941

10 maart 1941

rond 10 maart 1941

13 maart 1941

17 maart 1941

2.

onze bevolking durven wy hopen dat U al het mogelyke wilt
willen aanwenden teneinde ons uit dezen neteligen toestand te
redden», schrijft hij.

Op de huizen van een aantal collaborateurs worden 's nachts
met teer grote hakenkruisen geveerd.

Generalmajor en Oberfeldkommandant ad interim Schefold
vaardigt voor de Provincie Oost-Vlaanderen een politieveror-
dening uit ter bestrijding van vijandige propaganda en sabota-
gedaden. Luidens artikel 1 is «ieder grondeigenaar (...) per-
soonlijk verplicht, binnen den kortst mogelijken tijd, en ten
laatste tegen 8 u. 's morgens, duitschvijandige opschriften, of
dergelijke beschrijvingen op muren van zijne woning, of op de
afsluiting van zijnen eigendom, te verwijderen, of op zijne
kosten te laten verwijderen». Inbreuken tegen de verordening
worden met een gevangenisstraf tot zes weken en/of een
geldstraf tot 30.000 Reichsmark beteugeld.

In de benedenzaal van het Stedelijk Museum wordt door de
Wase Boekhandel een boekenbeurs georganiseerd. De be-
langrijkste Vlaamse uitgevers en vertegenwoordigers van Ne-
derlandse uitgevers zijn er vertegenwoordigd. De beurs kent
grote bijval. Tegelijkertijd loopt er in de bovenzaal een tentoon-
stelling met Gentse schilders en beeldhouwers in het raam van
een uitwisselingsproject van het Cultuurverbond. Talrijke wer-
ken van ondermeer Saverys, Sarteel, Malfait en De Bruycker
worden verkocht.

Hubert Schroeder van de Bauunternehmung Bergisch Glad-
bach vraagt het Stadsbestuur 50 paardekarren ter beschikking
te stellen voor de wegenwerken van het Duitse leger op het
vliegveld van het Sterreken.

Tijdens een huiszoeking bij een boer in Zele worden twee
clandestien geslachte runderen gevonden. Het vlees wordt
naar het slachthuis van Sint-Niklaas gevoerd en verdeeld onder
de Commissies van Openbare Onderstand, de ziekenhuizen
en Winterhulpcomité's van Sint-Niklaas en omliggende ge-
meenten.

Mevrouw Emma De Smet en de heer Aimé Delacourt leggen de
eed af als plaatsvervangende raadsleden.

Op vraag van het Ministerie van Economische Zaken wordt een
commissie voor afvalinzamelingen samengesteld. Leden van
de commissie zijn : de Schepenen De Meyer en Blommaert, de
Stadsambtenaren J. De Belie en A. Spaenhove (voor de wege-
nis) en A. Dirick, Blauwaert en Schoeters (als afgevaardigden
van de nijverheid). Stadsbediende O. Fels wordt aangesteld als
secretaris.

SINT-NIKLAAS TIJDENS HET EERSTE VOLLE OORLOGSJAAR

rond 20 maart 1941

Stadssecretaris Arthur Désiron wordt begraven. Het Schepen-
college begeeft zich in korps naar het sterfhuis, waar de
burgemeester een lijkrede uitspreekt.

21 maart 1941

«Tengevolge van zekere beperkende maatregelen vanwege de
bezzettende overheid» kan de schoolsoep niet langer per vracht-
wagen vervoerd worden. Men zal zich behelpen met acht
stookkarren, die men van de fabrikanten in bruikleen hoopt te
krijgen. De operatie lukt niet al te best, want op 28 maart beslist
het Schepencollege tien karren te huren bij wagenmaker
M. D'Hondt tegen een vergoeding van 500 frank per maand.

vanaf 24 maart tot
3 april 1941

Op bevel van de Kreiskommandantur moeten alle bevrijde
krijgsgevangenen zich aanmelden op het Stadhuis, bureel 6,
voorzien van een ontslagbewijs van de Duitse overheid. Dit
geldt zowel voor wie uit Frankrijk of Duitsland teruggekeerd is
als voor wie in België ontslagen werd.

25 maart 1941

Om de spoorweg afdoende te kunnen bewaken wil de Zeker-
heids- en Hulpdienst zes vuurwapens te zijner beschikking.
Volgens officier E. Roodhooft zouden die verdeeld worden als
volgt : één voor elk van de vier controleposten, één voor de
nachtwaker en één voor Roodhooft zelf, die voor de algemene
coördinatie zorgt. Het Stadsbestuur brieft de vraag over aan de
Kreiskommandantur.

25 maart 1941

Bij werken in de Bellestraat is men op een hoop handgranaten
en patronen gestoten. Op vraag van het Stadsbestuur zal de
Kreiskommandantur het explosieve materiaal laten verwijde-
ren.

30 maart 1941

De Sint-Niklaasche Wielers- en Supportersclub, gevestigd in de
Ankerstraat 98, organiseert een wielervedstrijd.

einde maart 1941

Beplantingen moeten het uitzicht van de Markt en het Onze-Lie-
ve-Vrouwplein helpen verfraaien. Op het Onze-Lieve-Vrouw-
plein is men begonnen met het aanleggen van een vluchtheu-
vel en square.

2 april 1941

De Oberfeldkommandant te Gent weigert de verkiezing van
Blommaert en D'Hanens tot schepen goed te keuren. In het
eerstvolgende Schepencollege op 4 april nemen beiden af-
scheid van hun functie.

3 april 1941

Het verzetsblad «De Kleine Belg» verandert van naam en wordt
«De Vrije Belg». De oplage zou ongeveer 3.000 exemplaren
bedragen.

9 april 1941

Op last van de Duitse Militaire Overheid wordt aan de bedrij-
ven met meer dan 20 arbeiders volgende mededeling overge-
maakt : «Het is op straf van boete of gevangenzetting verboden
het werk te staken of neer te leggen. Dit geldt tevens voor alle
vergaderingen, samenschalingen, straatbetogingen of op-
tochten. De werkstakers verbeuren onmiddellijk hun werk en
stellen zich bloot aan strenge straffen. Zij worden meteen van
alle openbare ondersteuning beroofd. Aanstichters of rad-
dragers zullen ongenadig achter slot en grendel worden ge-
zet.»

10 april 1941

Alle schoolhoofden van de stad krijgen een brief waarin zij
worden aangemaand om erover te waken dat hun leerlingen
geen «sabotageakten» plegen noch «opschriften met duitsch-
vijandige strekking op de huizen, muren of wanden» aanbre-
ngen.

STAD SINT-NIKLAAS.

Op bevel der Kreis-Kommandantur, moeten al de krijgsvangenen
onzer stad, zoowel deen die teruggekeerd zijn uit Duitsland of uit
Frankrijk, als degenen die ontslagen zijn hier in België, zich aanmel-
den ten Stadhuis, bureel Nr 6, voorzien van hun ontslagbewijs,
afgeleverd door de Duitse Overheid, op de volgende dagen en in
de volgende orde :

De namen beginnende met de letter :

A. B. C. op Maandag 24 Maart 1941, van 2 tot 4 uur.

D. van Dierck tot en met De Meyer : op Dinsdag 25 Maart
1941, van 2 tot 4 uur.

D. van De Middelste tot en met Dreyers : op Woensdag
26 Maart 1941, van 2 tot 4 uur.

E. F. G. H. I. J. K. L. op Donderdag 27 Maart 1941,
van 2 tot 4 uur.

M. N. O. P. Q. R. op Vrijdag 28 Maart 1941, van 2 tot
4 uur.

S. T. U. op Maandag 31 Maart 1941, van 2 tot 4 uur.

V. van End tot en met Van Egghen : op Dinsdag 1 April
1941, van 2 tot 4 uur.

V. van Van Esbroeck tot en met Van Ressen : op Woens-
dag 2 April 1941, van 2 tot 4 uur.

V. W. van Van Santberghe tot en met Zaman : op Don-
derdag 3 April 1941, van 2 tot 4 uur.

Sint-Niklaas, den 17 Maart 1941.

DE BURGEMEESTER,
D. E. VAN HAVER.

STAD SINT-NIKLAAS.
Bericht aan de Bevolking.

Hierbij breng ik ter kennis van de bevolking, dat, op bevel der
Bezzettende Overheid, al degen die in het bezit zijn van tenten
danstentens, kamperententens, enz., van wieden aard ook hiervan
ONMIDDELIJK te UITERLIJK tot 29 APRIL 1941 aangifte moeten
doen ten Stadhuis, Bureel 3. Tevens moet opgegeven worden waar
momenteel deze tenten zich bevinden.

Sint-Niklaas, den 21 April 1941.
De Burgemeester,
D. E. VAN HAVER.

Scouts en andere jeugdorgani-
saties zagen zich verplicht
om hun tentenbestand be-
kend te maken.

Zoals veel officieel drukwerk
werd deze affiche gemaakt
door de boek- en steendruk-
kerij Strybol-Verduyssen in
de Apostelstraat.

10 tot 20 april 1941

Tijdens de Paasvakantie wordt de bedeling van schoolkoeken en schoolsoep verdergezet. Vanaf Paaszaterdag 12 april zorgt het Werk Vacantie zorg voor het uitdelen van de eetmalen om 16 uur en voor de bewaking van de kinderen. De Schepen van Onderwijs dringt erop aan dat de eetmalen in de school gebruikt worden en «volstrekt niet mee» aan de leerlingen naar huis meegegeven worden. De rijksmiddelbare scholen en de kindertuin van Edmond Meert regelen zelf de bedeling in hun instellingen.

half april 1941

Enkele directeurs van vrije scholen hebben een beroep gedaan op de liefdadigheid van de bemiddelde burgers ten gunste van hun meest behoeftige leerlingen. Er wordt hun gevraagd om de kinderen bij hen te laten middagmalen of om hen 's middags soep te verstrekken. De oproep wordt goed onthaald: veel gezinnen nodigen ondervoede kinderen bij hen uit aan tafel.

18 april 1941

De Militaire Bevelhebber te Brussel verbiedt alle verdere werkzaamheden van de Gemeenteraad. De bevoegdheden van de Gemeenteraad worden overgedragen op het Schepencollege.

19 april 1941

Ten behoeve van de luchtbescherming organiseert Kommandant Heuson een enquête bij enkele strategisch belangrijke bedrijven van Sint-Niklaas. De enquête wordt beantwoord door: de Algemeene Gas- en Electriciteitsmaatschappij, Kalkstraat 36 (39 werknemers); Heyman Frères et Soeurs, Confection Industrielle et Militaire (35 w.); Janssens' Meubelstof- en Lakenweverijen N.V. (ca. 250 w.); Niko N.V. Elektro-Technisch Materiaal, Lindenstraat 51 (ca. 210 w.); Metaalwerkhuisen Nobels-Pelman N.V., Gazometerstraat 101 (150 w.); Anciens Etablissements Peeters, Van Haute et Duyver S.A. (210 w.); N.V. Scheerders Van Kerchove (ca. 650 w.); Retorderie François Schoeters, Antwerpsche Steenweg 63 (82 w.); Teinturerie-Ververij Schoeters N.V., Antwerpsche Steenweg 15 (22 w.); Verbreyt Gebroeders et Co - Machinale Breigoederen fabriek en Ververij (640 w.); Vermeire-Magis, Lacets, Tissus, Tresses et Cordonnets Elastiques (150 w.) en N.V. Waesland, Verenigde Weverijen, Hofstraat 76 (90 w.).

Luchtpamflet, boven het Waesland uitgegoot door een RAF-bommenwerper.

21 april 1941

Op bevel van de Bezettende Overheid moeten eigenaars van tenten (danstentent, kampeertentent of andere) hiervan onmiddellijk en uiterlijk tegen 29 april 1941 aangifte doen op het Stadhuis, bureel 3.

rond 23 april 1941

In de reizigerstrein van de Spoorwegmaatschappij Mechelen-Terneuzen te Hulst vindt men onder de kolen 5 à 600 kilo aardappelen. De smokkelwaar wordt in beslag genomen. De verantwoordelijke Sint-Niklase beambte krijgt een fikse boete.

27 en 28 april 1941

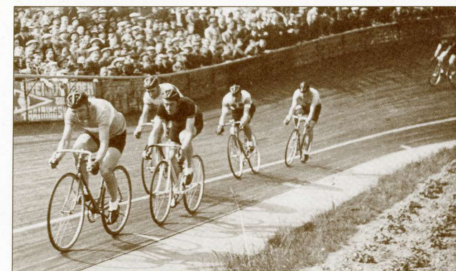
In de Stadsschouwburg wordt het nieuwe stuk van Jos. Janssen «Wij zijn een volk van dichters» opgevoerd ten voordele van Winterhulp, in een regie van Van Roo.

30 april 1941

Bij Rachel Bauweraerts in de Verbindingsstraat worden door de politie communistische vlugschriften in beslag genomen. De huiszoeking gebeurt op bevel van de burgemeester, die vreest dat naar aanleiding van 1 mei de orde in de stad zou verstoord worden.

2 mei 1941

Het Schepencollege besluit een Commissie voor Stedeschoon en Urbanisme op te richten. Zij zal bestaan uit acht leden, «zoveel mogelijk gekozen (...) tusschen de leden der volgende instellingen of verenigingen (...): Oudheidskundige Kring

De velodroom van de Pastoor De Meerleerstraat kende veel succes. Hij werd op 14 april 1941 heropend in aanwezigheid van leden van het Schepencollege en van genodigden uit de Kreiskommandantur.

6 mei 1941

van het Land van Waas, Plaatselijke Vereeniging van Bouwkundigen, Leerarskorps voor Stedelijke Akademie, de Plaatselijke Kunstkringen». De Commissie krijgt een ruime adviesbevoegdheid in verband met ruimtelijke ordening en monumentenzorg. Op 10 mei worden tot effectieve leden aangesteld: August D'Hooge, Jozef Van Coillie, André Verbeke, Robert Van De Velde, Werner Heyndrickx, Achiel Pauwels, Constant Heynck, E.H. De Wilde.

6 mei 1941 18 uur

Kommandant Heuson wijst de burgemeesters van het arrondissement op het belang van enkele uitvoeringsbesluiten omtrent de luchtbescherming. In bewegwijzeringskasten en in zak- en handlampen mag men uitsluitend blauw licht gebruiken. Op de verduistering van privéwoningen, hotels en café's moet speciaal gelet worden. Aan de deuren van restaurants en café's moet een lichtsas aangebracht worden, zodat geen lichtstraal naar buiten kan dringen.

10 mei 1941

In de Commissiezaal van het Stadhuis heeft een vergadering plaats van lokale architecten. Het Stadsbestuur vraagt hun medewerking voor een propagandaweek met het oog op de openbare verkoop van stadsgronden langs de staatsbaan Tilburg-Rijsel.

Er wordt besloten een wandelpad aan te leggen rond de Grote Markt. Er worden borduren geplaatst rond de beplantingen en de tussenliggende ruimte wordt herkasseed met bruikbare kassei.

10 mei 1941

Er wordt een politiemaatregel uitgevaardigd ter bescherming van de veldvruchten. Volgens artikel 1 is het «ten allen tijde verboden, zonder gegronde reden, in de velden rond te dwalen buiten de publieke wegen en veldwegen». Artikel 2 stipuleert dat «vanaf 10 ure 's avonds tot 5 uur 's morgens (off. tijd) alle verkeer op de veldwegen geschorst is; alleen de berijdbare straten blijven voor het verkeer open».

12 mei 1941

Het Bestuur van de vier jaar jonge Musica Symphonie dient bij het Stadsbestuur haar statuten in met het oog op een wettelijke erkenning.

15 mei 1941

De gedenktekens op de graven van personen die overleden zijn tussen 3 juli 1919 en 20 augustus 1923, moeten vóór 1 juli weggeruimd worden om nieuwe begravingen mogelijk te maken.

17 mei 1941

De heren Cauterman, Vaerewijck, Van de Velde en prof. Leurs worden verzocht deel uit te maken van de jury die de plans zal beoordelen van de plaatselijke architecten tijdens de propagandaweek van 20 tot 27 juli.

18 mei 1941 15 uur

Een deel van de tribune van de in 1934 gebouwde velodroom in de Pastoor De Meerleerstraat is ingestort. Achttien personen zijn daarbij gewond. Het ongeval is te wijten aan de slechte staat van het houtwerk. De eerstvolgende meeting van 1 juni wordt door de burgemeester eerst verboden, maar later weer toegestaan op voorwaarde dat «slechts een beperkt getal personen» wordt toegelaten en verder «alle noodige versterkings- en onderschooringswerken zullen uitgevoerd zijn».

24 mei 1941

Op aandringen van de politiecommissaris wordt het bestaande eenrichtingsverkeer in de meeste straten van de stad afgeschaft. In de Bieshulstraat in de richting van de Dalstraat en in

Briefhoofden van twee Sint-Niklase textielfabrieken, die deelnamen aan de enquête van april 1941.

De Mercatorstraat was de draaischijf van de Belgische groothandel in breigoedartikelen.

31 mei 1941

31 mei 1941

31 mei 1941

31 mei 1941

3 juni 1941

7 juni 1941

11 juni 1941

14 juni 1941

15 juni 1941 15 uur

16 en 17 juni 1941 nacht

de Nieuwstraat vanaf de Markt tot aan de De Castrodreef blijft de doortocht voor alle voertuigen verboden. De maatregel is een gevolg van het openstellen van de nieuwe baan Tilburg-Rijsel, waardoor het verkeer in de stad «zoodanig verminderd (is), dat vele straten van enkele richting geen rede van bestaan meer hebben».

Kriegsverwaltungsrat Boettinger verordent dat de Kreiskommandantur onmiddellijk telefonisch op de hoogte gebracht moet worden, als er zich samenscholingen voordoen van personen met eisen of klachten.

Het Schepencollege besluit de Plezantstraat, Nieuwstraat en Hazewindstraat te laten herleggen met herkapte oude kassei.

De beheerraad van de Academie voor Schone Kunsten wordt gedeeltelijk vernieuwd. Georges Van Garse en Werner Heyndrickx worden benoemd als afgevaardigden van de stad. Alex Van Breda en August Thibaut worden herbenoemd resp. als afgevaardigde van de Provincie en van de Staat.

Het bijzonder inrichtingsplan van het stadsdeel gelegen tussen de Dalstraat, Hazewindstraat, Nieuwstraat, Markt, Onze-Lieve-Vrouwstraat en Onze-Lieve-Vrouwplaats wordt goedgekeurd. Het plan betreft meer speciaal de wederaanleg van de Molendreef, waarbij de gronden van de vernielde gebouwen niet meer zouden aangewend worden als bouwgrond maar als een park met speelplein voor kinderen.

Kriegsverwaltungsrat Boettinger wenst tegen 7 juni ten laatste te weten welke fabrieken een werkkeuken bezitten. Dat blijkt alleen het geval te zijn bij Nobels-Peelman, Scheeders Van Kerchove en Nicolasiona.

Flor. Roelant, afgevaardigd-beheerder van de NV Stadsbelangen, vraagt een wekelijkse meeting te mogen organiseren op de velodroom. De nodige versterkingen, onderschoringen en herstelwerken zijn volgens hem gebeurd. «Vergeet niets», schrijft hij aan de burgemeester, «in deze tijden, welke moeilijk zijn, wij door de Sport toch een paar uur van opluchting moeten geven aan de bevolking, welke er voor te vinden is».

De Gouverneur bezorgt aan alle gemeentebesturen een affiche, waarbij de bevolking gewaarschuwd wordt tegen brandgevaar ten gevolge van het uitwerpen van brandbommen of brandplaatjes door Engelse vliegtuigen.

Om aan het bevel van de Duitse Overheid te voldoen zal men spoedig overgaan tot het aanleggen van loopgrachten en het openen van schuilkelders. Deze taak wordt opgedragen aan de Zekerheids- en Hulpdienst (ZHD). Aan de Directie der Passieve Luchtbescherming van het Ministerie voor Binnenlandse Zaken wordt een krediet van 500.000 frank gevraagd, om de hieruit voortspruitende kosten te dekken.

In het lokaal «Casino», in de Stationsstraat, wordt door de heer J. Rombaut uit Deurne een boksmatch georganiseerd.

Een granaat van het afweergeschut is terechtgekomen op de woning van Arthur Van Rossem, Mercatorstraat 157. Tengevolge van de ontploffing van het tuig is een deel van het dak weggeblazen en het plafond van beide slaapkamers vernield. In alle kamers zijn de muren door granaatscherven beschadigd.

SINT-NIKLAAS TIJDENS HET EERSTE VOLLE OORLOGSJAAR

18 juni 1941 10 uur

In de Stadsschouwburg vindt de prijsuitdeling plaats voor de leerlingen van de Academie voor Schone Kunsten en de Nijverheidsschool. Daarna wordt de tentoonstelling van werken van leerlingen geopend.

20 juni 1941

Het Schepencollege besluit de functie van stadssecretaris vacant te verklaren. De kandidaten moeten aan volgende voorwaarden voldoen : 1) Belg zijn, van goed gedrag en zeden, 2) ten minste 25 jaar en ten hoogste 35 jaar oud zijn op 1 januari 1941, 3) voldaan hebben aan de militaire verplichtingen, 4) in het bezit zijn van het eindexamen van bestuurlijk recht. De voorkeur zal evenwel gegeven worden aan houders van het diploma van doctor in de rechten. Twee personen hebben al op 31 maart gesolliciteerd : F. De Groote uit Kortrijk en L. De Baets uit Zwijnaarde.

22 juni 1941

Het Wielerkampioenschap van België voor juniors wordt in Sint-Niklaas gereden.

25 juni 1941

Kriegsverwaltungsrat Boettinger maakt er het Stadsbestuur attent op dat «opmarchen, optochten en andere arrangementen in open lucht, aan alle organisaties, alsook aan alle jeugdverenigingen, principieel verboden zijn». Uitzonderingen moeten in ieder geval door de Oberfeldkommandantur schriftelijk toegelaten worden.

26 juni 1941

Er wordt opendeur gehouden in de Nijverheidsschool. De leerlingen werken er op de weefgetouwen van 10 tot 12 uur 's voormiddags.

30 juni 1941 voormiddag

Op het Stadhuis vindt een vergadering plaats van de burgemeesters van Beveren, Sinaai, Sint-Gillis, Sint-Niklaas en Temse, waarbij besprekingen gevoerd worden over de door de Bezetzende Overheid gestelde kwesties.

vanaf 1 juli 1941

Een markt voor de exclusieve verkoop «in 't groot» van groenten, fruit en bloemen wordt gehouden in het wandelpark, op zondag, dinsdag, donderdag en zaterdag. Als één van deze dagen op een feestdag valt, wordt de markt naar de dag voordien verschoven. Tijdens de zomer (van 1 april tot 30 september) vangt de fruitmarkt aan om 6 uur 30 en de groentemarkt om 7 uur; beide sluiten dan om 8 uur. Tijdens de winter (van 1 oktober tot 31 maart) wordt deze regeling met een half uur verlaet.

4 juli 1941

29 bewoners van de Leopold II-laan dienen een petitie in tegen de vervuiling, veroorzaakt door Kalenhandel Verbruggen in de Gravestraat 76. «Donderdagmorgen werd hier kolengruis, beter gezegd kolensstof, gelost in een op een paar meters hoogte getrokken open gebouw (...). Dikke wolken zwart stof vlogen over de straat recht de huizen en de slaapkamers in», melden zij in hun verzoekschrift.

12 juli 1941

Medewerkers van Winterhulp worden verdacht van diefstal van vlees en aardappelen ten nadele van de Winterhulpafdeling Sint-Niklaas. De feiten zouden in de loop van mei, juni en juli 1941 gebeurd zijn.

12 juli 1941

De Secretaris-Generaal van Openbare Werken gaat akkoord met de bouw van een nieuwe staatsbaan tussen de markt en de staatsbaan Tilburg-Rijsel. Hij stelt volgende voorwaarden : de eigenlijke wegwerken worden volledig door zijn Departement bekostigd; de gronden van de nieuwe laan worden gratis ter

Voorpagina van een mini-krant, verspreid door de RAF. De Franstalige tegenhanger heette «Le Courrier de l'Air».

Liederbundel, die bij de voorbereiding van het zangtornooi voor scholen gebruikt werd.

Deze mededeling werd in 30 exemplaren uitgehangen in de stad.

13 juli 1941

beschikking gesteld van het Departement; het Departement komt voor 75% tussen in de onteigening van de bebouwde percelen die binnen de nieuwe laan gelegen zijn; de aanleg en het onderhoud van riolen en beplantingen vallen ten laste van de stad.

14 juli 1941

De statuten van de Kultuurvereniging Vriendenkring «Hooger Op» Sint-Niklaas worden goedgekeurd. De kring, gevestigd in café 'Den Engel' in de Parkstraat, neemt de culturele werking van de Vlaamse Oud Soldatenbond over. Door de organisatie van toneel-, concert- en voordrachtavonden en van «gezellige ondersnjes» wil «Hooger Op» de «samenhoorigheid onder zijn leden bevorderen in dienst van de Vlaamse Volksverbondenheid».

14 juli 1941

De zwemclub «Nood Dwingt» stemt erin toe dat de leerlingen van de stadsscholen tijdens de grote vakantie komen zwemmen in het dok van Scheerders Van Kerchove. Het schoolzwemmen wordt toegestaan op dinsdag- en donderdagvoormiddag, vóór 10 uur 30.

14 juli 1941

Er wordt materiaal aangekocht voor het bouwen van schuilkeiders en loopgrachten: beton bij Scheerders Van Kerchove (voor 80.644 frank), wijmen bij Domien Alberdienst in Haasdonk (voor 9.660 frank) en piketten bij Jan Boone in Belsele (voor 27.570 frank).

14 en 15 juli 1941

Kriegsverwaltungsrat Boettinger wijst de burgemeesters van het arrondissement nogmaals uitdrukkelijk op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van de beteugeling van eventuele demonstraties. Deelnemers aan betogingen moeten door de politie gearresteerd worden. Zij moeten hun identiteit kenbaar maken en zij worden in een zaal verzameld, waarna de Kreiskommandant onmiddellijk telefonisch of per koerier op de hoogte dient gebracht te worden. De Kreiskommandant geeft vervolgens instructies aangaande het verdere verloop.

Het Stadsbestuur organiseert in samenwerking met het Vlaamsch Nationaal Zangverbond een zangtornooi voor de gemeentelijke en aangenomen jongens- en meisjesscholen op de speelplaats van de Bisschoppelijke Normalschool. De jury is samengesteld uit Fernand Van Durme (voorzitter), L. Ellegiers (directeur van de stedelijke muziekschool), Frans Rombaut (leraar lichamelijke opvoeding), E.H. G. Van Durme (leraar aan het Klein-Seminarie), Richard Van Vlierbergh, Dr. Wostyn (leraar aan de Rijksmiddelbare jongensschool) en Broeckaert (secretaris). De meisjesscholen van het Moleken, de Gasmeterstraat en Tereken en de jongensschool van de Hazewindstraat behalen het diploma met de meeste vrucht.

15 juli 1941

Alle bestaande jeugdorganisaties moeten zich op bevel van de Kriegsverwaltungsinspektor bij het Stadsbestuur aanmelden vóór 21 juli. Wie dat niet doet, wordt als een illegale vereniging bestempeld.

17 juli 1941
tussen 10 en 12 uur

In de feestzaal van het Gildenhuis, Nieuwstraat 20, worden de diploma's van het zangtornooi uitgereikt. De plechtigheid wordt opgeluisterd door het optreden van Willem De Meyer en van leerlingen van de stedelijke muziekschool.

18 juli 1941

De grote vakantie begint en duurt tot zondag 14 september. De soepbedeling wordt voortgezet door de Gemeentelijke Schoolvacantie zorg o.l.v. scoutsaalmoezener E.H. Ivens, elke werk-

In de zomer van 1941 vertrok vanuit het station van Sint-Niklaas een trein met kinderen, die hun vakantie in Duitsland zouden doorbrengen. De organisatie was in handen van de "Deutsche Kinderlandes Verschickung".

21 juli 1941

23 juli 1941 rond 9 uur

25 juli 1941

1 augustus 1941

7 augustus 1941
rond 3 uur 30

9 augustus 1941

12 augustus 1941

dag omstreeks 14 uur en op zaterdag om 10 uur. Vacantie zorg biedt ook een dagelijkse jeugdwerking aan met «spel, tocht, oefening en zwemgelegenheid». Terreinen van de Sint-Niklaassche Sportkring en de Koninklijke Excelsior Athletic Club worden daarvoor ter beschikking gesteld.

Na geheime stemming draagt het Schepencollege Pieter Jan Verbruggen, advocaat uit Boom (eerste kandidaat) en Hector Steels, advocaat uit Sint-Niklaas (tweede kandidaat) voor als kandidaten voor het ambt van stadssecretaris.

Er breekt een brand uit in de conservenfabriek «Watervrije Groenten Industrie - Wagij», aan de Zamanstraat 47. Tweeduizend kilo ongepeulde en 1.800 kilo gepeulde erwten zijn in de brand gebleven of leden waterschade bij het blussen.

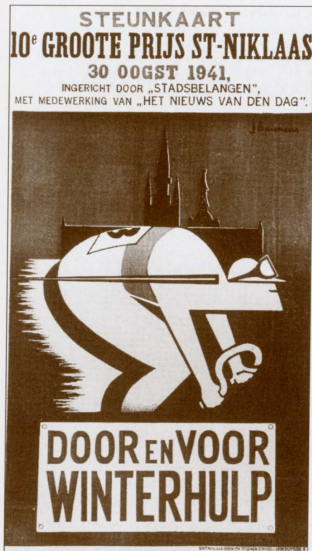
In tegenstelling tot een eerder verschenen bericht in het Belgisch Staatsblad wordt de rechtstreekse aankoop van aardappelen bij de producenten verboden door de Bezettende Overheid. In de plaats daarvan kan men zich tussen 1 en 15 augustus laten inschrijven op een verbruikerslijst, waardoor men recht krijgt op een tienmaandenvoorraad van 150 kg per persoon. Per 100 kg aardappelen moet men 60 frank voorschot betalen. Aan de werkgevers wordt gevraagd hun arbeiders hiertoe financieel bij te springen. Wie zich niet heeft ingeschreven, zal naar gelang van de rantsoenstarieven bevoorraad worden uit vorstvrije, droge opslagplaatsen, die door het Stadsbestuur aangelegd moeten worden. Sint-Niklaas zal ongeveer 1.500.000 kg aardappelen ter waarde van 2.000.000 frank moeten opslaan en inkoulen.

De Oberfeldkommandant heeft drie schepen-commissarissen aangesteld buiten de gemeenteraad: Prosper Van Wiele (in vervanging van Jozef Vercauteren), Edgard Morel (in vervanging van Alois Symoens) en Frans Wymeers (in vervanging van Romain De Vidts). Het benoemingsbesluit verschijnt in het Belgisch Staatsblad van 23 augustus. Jozef Van Der Vreken, die het schepenambt van Romain De Vidts waarnam, treedt af.

Een hevige brand woedt in de breigoederenfabriek van Petrus Roelandt, Mercatorstraat 55. Het gebouw en de hele inboedel (machines, volvoorraad en afgewerkte artikelen) gaan in de vlammen op. Volgens het politieverlag is kwaad opzet uitgesloten: «Al de breigoedfabrikanten stellen het voor den oogenblik zeer wel te St.-Niklaas en verzeenlijken schone winsten met hunne grondstoffen, die fel in prijs zijn (...)».

Het Schepencollege heeft met de beroepsvereniging van kolenhandelaars een akkoord bereikt over de bevoorrading. Een minimum van 150 ton per maand wordt ter beschikking gesteld voor de detailverkoop. Ten hoogste 1/3 van de gewone bestellingen zal aan de verbruiker geleverd worden, met een maximumhoeveelheid van 1.000 kg. Wie een voorraad heeft van 1/3 van het gewone verbruik zal maar opnieuw bevoorraad worden wanneer deze hoeveelheid is geslonken tot het kwantum nodig voor een maand verwarming. Bij wijze van proef wordt besloten de nieuwe regeling een maandlang uit te testen.

De examenjury van de Academie voor Schone Kunsten stelt voor de grote zilveren medaille toe te kennen aan Albert Van Riet, die 96% behaalde in de afdeling burgerlijke bouwkunde.

J. Bauwens ontwierp voor de Tiende Grote Prijs van Sint-Niklaas een art deco-steunkaart, die tevens dienst deed als raamaffiche.

- 15 augustus 1941 Het Cultuurverbond van Sint-Niklaas organiseert een Vlaamse cultuurdag. Om 15 uur bezoeken de leden van de Vlaamse Toeristenbond afdeling Waasland het Museum van de Oudheidkundige Kring en de urbanisatietentoonstelling. Om 17 uur brengen 200 acteurs uit de plaatselijke kringen (o.a. Katholieke Gilde, Vriendenbond, Vlaamse Oud-Strijders) een openluchtvoering van «De Leeuw van Vlaanderen», in een regie van Joris Diels. De vierenzeventigjarige stadsbeiaardier Alfons Rolliers zorgt voor de muzikale tussenspelen. Het College heeft overigens beslist om weer aan te knopen bij de vooroorlogse traditie van beiaardconcerten op zondagvoormiddag tijdens de zomermaanden. Wegens groot succes wordt de «Leeuw van Vlaanderen» op zondag 24 augustus opnieuw opgevoerd.
- 15 tot 17 augustus 1941 In de Koninklijke Galerij te Brussel organiseert de Wase afdeling van de Nationale Corporatie van Klompennijverheid een tentoonstelling en een beurs. Door het rantsoeneren van schoenen en de hoge prijzen voor leren werklaren zijn de klompen weer in trek bij de gewone arbeiders. De verhoogde vraag doet de sluimerende Wase blokmakerij herleven.
- 18 augustus 1941 De «Ortsgruppe Antwerpen, Zelle St.-Niklaas-Lokeren» van de National-Sozialistische Deutsche Arbeiterpartei houdt een vergadering in de meisjesschool van de Kokkelbeekstraat.
- 22 augustus 1941 Ingenieur M. Cloet van de Dienst voor de Recuperatie en Valoriatie van Grondstoffen voor 's Lands Economie vraagt dat het Stadsbestuur zo spoedig mogelijk de koperen verkeersnagels zou doen wegnemen en vervangen door een witte verfstreep. De nagels moeten in een gesloten bergplaats bewaard worden. Aangezien de stad maar één kruispunt heeft met dergelijke nagels (hoek Markt-Stationsstraat) kunnen er maar 196 gerecupereerd worden, met een totaalgewicht van 99 1/2 kg.
- 23 augustus 1941 Het College besluit dat er voorlopig maar 100 kg kolen per gezin mag afgeleverd worden door de bevoorradingsdienst.
- 27 augustus 1941 De Platzkommandantur van Sint-Denijs-Westrem beveelt de Burgemeester hem ten spoedigste een lijst van betrouwbare Vlamingen te zenden, die als burgerwacht ingezet kunnen worden op het vliegveld van het Sterreken. Voor de patrouilledienst rondom het vliegveld heeft hij 6 man nodig en voor het toezicht op de arbeiders 15 man.
- 30 augustus 1941 Kriegsverwaltungsrat Boettinger verbiedt de begeleiding van de schooljeugd door leden van de scoutsbeweging.
- 30 augustus 1941 De Tiende Grote Prijs van Sint-Niklaas wordt gereden over een parcours van 105 km. Er wordt aan deelgenomen door de plaatselijke vedette Gustaaf Van Overloop, die eerder in het seizoen een tweede plaats behaalde in «De Waalse Pijl» en op het Belgisch kampioenschap te Namen.
- begin september 1941 Op vraag van de Secretaris-Generaal van het Ministerie van Economische Zaken wordt overgegaan tot de recuperatie van non-ferrometalen (koper, tin, nikkel, lood en hun legeringen), die voorkomen in voorwerpen «welke behooren tot het openbaar domein en in gebruik of in omloop zijn in de gebouwen of lokalen die de Staat, de Provincie, de steden en gemeenten of de er rechtstreeks of onrechtstreeks van afhangerende openbare besturen in eigendom hebben». Tussen 4 en 13 september

Politiecommissaris Adolphe Cryns (* Wetteren 9 oktober 1903 – Sint-Niklaas 3 februari 1991).

- 3 september 1941 geven de verschillende diensthoofden hun lijsten van non-ferrometalen door. De inventarisatie levert 100 1/2 kg messing of geelkoper op en 12 kg tin.
- 5 september 1941 Het Stadsbestuur inventariseert de kolenvoorraden bij particulieren en handelaars. Men moet een precieze opgave doen van de stockomvang en een raming maken van de hoeveelheid kolen die men denkt nodig te hebben voor een getemperde verwarming.
- 8 september 1941 De Burgemeester neemt een reeks ingrijpende maatregelen m.b.t. de Passieve Luchtbescherming : 1) de Zekerheids- en Hulpdienst blijft met zijn huidige kader behouden; 2) er wordt een coördinatie tot stand gebracht tussen verschillende diensten, brandweer, politie, Openbare Werken, Rood Kruis, Vlaams Kruis en de ZHD; 3) politiecommissaris Adolphe Cryns wordt aangesteld als hoofd van de Passieve Luchtbescherming («alle korpsoversten der constituerende groepen zijn hem gehoorzaamheid verschuldigd»); 4) de bestaande wacht wordt afgeschaft en overgenomen door het politiekorps; 5) de bewaking van spoor en viaducten wordt voornamelijk door de ZHD waargenomen; 6) alle brieven of mededelingen i.v.m. de Passieve Luchtbescherming moeten de handtekening van de Burgemeester dragen; 7) de politiecommissaris houdt het rijbewijs bij van de wagen van de ZHD en zal het slechts laten gebruiken voor reizen die door hem als noodzakelijk beoordeeld worden; 8) de samenwerking van de onder nr. 2 bedoelde korpsen treedt onmiddellijk in voege.
- 8 september 1941 Aan de gezinnen van Belgische onderdanen van 16 tot 35 jaar, «die op last der regering verplicht geweest zijn te evacueeren en dientengevolge gevangen of geïnterneerd werden, d.i. degenen die door het Duits leger gevangen genomen of die op Zwitsers grondgebied overgingen en er gedurende zekeren tijd in kampen opgehouden werden, (wordt) eene vergoeding toegekend gelijk aan deze, toegekend aan de militairen». De rechthebbenden of hun echtgenoten moeten zich aanbieden op het Stadhuis, bureel 6, van 14 tot 16 uur, uiterlijk tot 30 september 1941.
- 10 september 1941 Aan René Blommaert en Guillaume D'Hanens wordt door Gerard Romsee, Secretaris-Generaal van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Volksgezondheid, officieel ontslag verleend uit hun schepenambt.
- 12 september 1941 23 uur 10 Een zestal brisantbommen worden uitgeworpen boven de spoorlijn Sint-Niklaas-Antwerpen, in de omgeving van de Grote Heymelinkstraat. Drie bommen vallen op het erf en de vlasakker van Petrus Bryssinck. Drie andere komen op het land van boer De Vylder terecht. Er zijn geen persoonlijke ongelukken te betreuren. Wel is er aanzienlijke materiële schade aan de huizen in de buurt.
- 15 september 1941 Op verzoek van de Nationale Boerencorporatie worden wijzigingen aangebracht aan de marktregeling voor groenten en fruit. De groenten- en fruitmarkt zullen gelijktijdig plaatsvinden. Zij worden in drie categorieën ingedeeld : de markt voor producenten (7 tot 7 uur 30), voor grossiers (7 uur 30 tot 8 uur) en voor kleinhandelaars (8 tot 8 uur 30). Deze uren kunnen verlaten naarmate het seizoen vordert.
- 15 september 1941 Het Stadsbestuur gelast de notarissen Back, Hamendt, G. Meert en Verlinden met de openbare verkoop van de

Foto genomen op het perron van het station bij het vertrek van de kinderen op vakantie naar Duitsland. Op de foto ziet men o.a.: 1) Arrondissementscommissaris Jozef Van Hacht, 2) Burgemeester Emiel Van Haver, 3) veldbrigadier Alfons Cornet, 4) Arbeidsambt -directeur Omer De Graeve, 5) Richard Vergult, 6) Werbestelle-leider Beuche, 7) Kreiskommandant Heuson. De foto werd door de politie weggehaald op het kabinet van de Burgemeester.

Sint-Niklaas. — De Statio
Sint-Nicolas. — La Gare

Het oude station aan het eind van de jaren dertig. Het gebouw werd tussen 1 februari en 15 april 1972 afgebroken.

23 september 1941

29 september 1941

15 september 1941

bouwgronden gelegen langs de baan Tilburg-Rijsel. De bomen langs het traject worden voor een bedrag van 24.500 frank verkocht aan de Sint-Niklase houthandelaar Louis De Cock.

De gewijzigde lastkohlieren voor het bouwen van een stedelijke jongensschool in Tereken worden goedgekeurd. Het Stadsbestuur zal er bij de hogere overheid op aandringen het dossier vlug te behandelen, gelet op de «dringendheid der werken» en de «steeds toenemende schaarste van voorziene materialen». Op 18 oktober worden 2 van de 3 loten (de bouwwerken en het bevoeren van de speelplaats) toegewezen aan Ghisleen Wymeersch te Sint-Niklaas. Het lot III (sanitaire inrichting) wordt niet toegewezen bij gemis aan concurrentie en bij gebrek aan materialen.

4 oktober 1941

4 oktober 1941

16 september 1941

De Militaire Bevelhebber in België en Noord-Frankrijk erkent maar een beperkt aantal reeds bestaande bedrijfskeuken. Enkel die hebben recht op een uitzonderlijke bedeling van levensmiddelen. De inrichtingen van alle overige firma's zijn volledig op zichzelf aangewezen en moeten hun voortbestaan verzekeren binnen de perken van de rantsoenering. Een eigen initiatief van het Stadsbestuur en de Kamer van Koophandel wordt hierdoor gedwarsboemd.

4 oktober 1941

18 september 1941

De Kreiskommandant wijst de burgemeesters van het arrondissement op het gevaar van een nieuw soort fosforbommen, die door de geallieerden gebruikt worden. De bommen bestaan uit blikken bussen van 25 x 25 x 40 cm met een oplossing van fosfor en caoutchouc. Bij het uitwerpen spat de bus uiteen en de inhoud verspreidt zich brandend in het rond. In open veld kan men de bommen blussen door ze te bedekken met aarde of zand. Wanneer zij in gebouwen terechtkomen, moet men ze overvloedig met water besproeien.

vanaf 7 oktober 1941

18 oktober 1941 18 uur

vanaf 19 september 1941

De Duitsch-Vlaamsche Arbeidsgemeenschap (DeVlag) geeft elke dinsdag- en vrijdagavond een cursus Duits in de meisjesschool van de Kokkelbeekstraat.

20 september 1941

Hauptmann en Kommandant Heuson bezorgt aan het Stadsbestuur 50 affiches, waarin de verduisteringsmaatregelen bekendgemaakt worden. De affiches moeten in het Stadhuis, in openbare gebouwen en op opvallende plaatsen van straten en pleinen opgehangen worden.

18 oktober 1941

21 oktober 1941

20 september 1941

Om de stijgende administratie- en personeelskosten van de stad te dekken, worden «voor den duur der buitengewone omstandigheden» «vergeldingstaksen» ingevoerd voor het af-

leveren van bepaalde officiële documenten. Zo kosten een nationaliteitsbewijs, een toelating tot het plaatsen van een grafzerk, een getuigschrift voor vermindering op de spoorwegen, een bewijs voor de Ledercorporatie, een volmacht voor werklieden in Duitsland, een Nachtausweis, een toelating tot het ruilen van granen of plantgoedaardappelen, een slachtingvergunning voor thuislachten één frank. Een transportbewijs voor lijkenvervoer kost 2 frank, een aanvraag om een grenskaart te bekomen en een toegangsbewijs voor de slachtveemarkt 2,50 frank, een militiegetuigschrift 5 frank en een toelating voor eendaagse grensoverschrijding 12,50 frank.

Edgard Morel en Frans Wymeersch leggen de eed af als waarnemend schepen.

Het Stadsbestuur vraagt aan de Provinciaal-Commissaris voor 's Lands Wederopbouw, de heer E. Caeterman, de wettelijk vereiste bijkomende afschriften van de oorlogsschadedossiers zelf te mogen opmaken. Men wil hiermee de geteisterde inwoners ontlasten en overtollig en tijdrovend geloop vermijden.

Aan de NV Karges Hammer-Lecluyse wordt een vergunning verleend om een spoorverbinding aan te leggen dwars over de Breedstraat.

Het Schepencollege hecht zijn goedkeuring aan een plan tot verbreding van het wandelpad aan de zuidkant van de Markt. Met de aanpalende eigenaars zal onderhandeld worden om te hunnen laste het trottoir te vernieuwen over een breedte van drie meter.

Vanwege het dalend aantal leerlingen zullen de avondcursussen Frans voor volwassenen geleidelijk afgeschaft worden. Voor het schooljaar 1941-1942 worden geen nieuwe leerlingen meer ingeschreven. Het lerarenkorps wordt gehalveerd; M.L. De Smedt (voor de mannen) en A. De Mayer (voor de vrouwen) behouden hun opdracht.

In de Nijverheidsschool wordt gestart met een avondleergang voor breisters. De lessen worden gegeven op dinsdag, woensdag, donderdag en vrijdag, van 18.00 tot 20.00 uur. De cursisten mogen niet jonger zijn dan 14 en niet ouder dan 18 jaar.

Een losgerukte kabelballon drijft in noord-westricting over de stad. Door de stormwind komt de ballon soms tot zeer laag boven de huizen. De meegesleepte kabel veroorzaakt schade aan de elektrische leiding in de Nijverheidsstraat, de Joseph Lonckestraat en Slachthuisstraat. In de Begijnenstraat worden twee eternieten schouwbuizen afgerukt, die terechtkomen in de keuken van Carolus Lentacker.

De Burgemeester bezorgt aan Kriegsverwaltungsrat Boettinger een politierapport over de activiteiten van de socialistische drukkerij De Dageraad uit de Vermorgenstraat.

Om te besparen op licht- en gasverbruik vangt de stadsdiensten 's morgens om 9 uur (i.p.v. 8 uur 30) en 's middags om 13 uur 30 (i.p.v. 14 uur) aan. De radiatoren zullen maar in werking zijn tussen 8 uur 30 en 10 uur 30 en tussen 13 uur 30 en 15 uur 30. De temperatuur in de bureaus mag niet hoger zijn dan 16°.

- 22 oktober 1941 Albert Vandenbroeck, Directeur van de Spoorwegaatschap-pij Mechelen-Terneuzen, wordt door de Burgemeester berispt voor zijn weigering om elke toevoer van kolen naar het station van Sint-Niklaas direct te rapporteren. «Wij leggen er de nadruk op», schrijft de Burgemeester, «dat (...) het hier gaat om een maatregel die door de Kreiskommandantur noodig werd geacht om de rust in onze stad te handhaven, die door een manke kolendistributie was in gevaar gebracht».
- 22 oktober 1941 Burgemeester Van Haver dringt aan op een spoedige vervanging van de op 4 september 1941 ontslagen schepen-commissaris Prosper Van Wiele. Hij stelt aan de gouverneur zijn persoonlijke kandidaat voor : Gerard Pijpers, kandidaat-notaris.
- 25 oktober 1941 De oprichting van een afdeling voor gevorderde teringlijders in het «tusschengemeentelijk lazaret Albert-Elizabeth» wordt goedgekeurd. De uitbreiding is noodzakelijk geworden door de overbevolking van de sanatoria en de vele aanvragen voor opnemng vanwege t.b.c.-patiënten.
- eind oktober 1941 De kasseiwerken op de Markt, Kardinaal Mercierplaats, Kalkstraat, Hospitaalstraat, Grote en Kleine Heymelinkstraat zijn voltooid.
- 8 november 1941 Op bevel van het oppercommando van het Duitse leger moeten de Wase blokmakers 70% van hun produktie leveren aan de Wehrmacht.
- 10 november 1941 Naar aanleiding van de verplichte inschrijving voor het bekomen van een kolenkaart wordt er ten huize van de inschrijvers een strenge en uitgebreide controle uitgevoerd door de politie. Op een totaal van 9.191 inschrijvers zijn er al 4.609 gecontroleerd. Daarbij zijn een aantal overtredingen vastgesteld : 73 gezinnen van 1 tot 4 personen beschikken over een voorraad huisbrandkolen van 500 tot 1.500 kg (i.p.v. maximaal 400 kg); 10 gezinnen van 5 tot 8 personen bezitten 600 tot 1.500 kg kolen (i.p.v. maximaal 500 kg) en 23 alleenstaande personen, die bij een ander gezin inwonen, hebben zich als afzonderlijk gezin ingeschreven. 118 inschrijvers, die al een kolenkaart hadden, hebben die vóór de controle uit eigen beweging teruggebracht.
- 10 november 1941 De interne organisatie van het slachthuis wordt gewijzigd. Op dinsdag is het open voor de slachters van Sint-Niklaas, Verrebroek, Kallo en Doel, van 13 uur 30 tot 18 uur. 's Woensdags kunnen de groothandelaars er terecht van 7 uur 30 tot 18 uur; vanaf 15 uur worden de beenhouwers toegelaten voor de bedeling. Op donderdag kunnen de beenhouwers van de overige gemeenten hun vlees komen ophalen, eveneens tussen 7 uur 30 en 18 uur. Voor de toegang tot het slachthuis moeten beenhouwers, slachters en helpers een jaartaks van 10 frank betalen.
- 10 november 1941 De Kreiskommandant verbiedt het snoeien van bomen langs straten, pleinen en andere openbare plaatsen. De maatregel geldt niet voor plantsoenen, aangelegde tuinen en fruitbomen.
- vanaf 10 november 1941 Een nieuwe regeling voor de kolenbevoorrading treedt in voege. De bestaande kolenkaart wordt door een groene controlekaart, met 30 zegels en een nummer bovenaan rechts, vervangen. Telkens er nieuwe kolen aangevoerd zijn, maakt het Stadsbestuur door affiches op een tiental welbepaalde

STAD SINT-NIKLAAS.

BERICHT.

De Burgemeester brengt ter kennis der belanghebbenden, dat op bevel der Bezettende Overheid, het verboden is de boomen te snoeien of te enten welke staan LANGSHEEN DE STRATEN, LANEN, WEGEN en andere OPENBARE PLAATSEN.

Sint-Niklaas, den 14 November 1941.

DE BURGEMEESTER
Dr. E. Van Haver.

In de oorspronkelijke Duitse tekst stond er «Entästen» («van takken ontdoen»). De haastige vertaler heeft er «enten» van gemaakt.

VNV-leider Staf De Clercq tijdens een toespraak op een meeting in de Stadsschouwburg, op 2 november 1941. In zijn redevoering spoor hij de jonge Sint-Niklaazenaars er toe aan om zich te melden voor de strijd tegen de Sovjetunie.

- 12 november 1941 De herstelwerken aan de Oude Molenstraat en de Baan naar Temse worden stopgezet, omdat de kasseiers van de stad op het vliegplein moeten werken.
- 20 november 1941 De Burgemeester doet bij de Nationale Landbouw- en Voedingscorporatie zijn beklag over de karige toevoer van vis naar Sint-Niklaas in vergelijking met steden als Aalst en Lokeren. «Het is ondermeer maanden geleden dat mosselen in onze stad zijn ingevoerd geworden; wij hoeven U niet te zeggen dat onze bevolking, die bij uitstek uit arbeiders is samengesteld, deze goedkope voedingswaar zeer op prijs zou weten te stellen», schrijft hij.
- 20 november 1941 In een brief aan R. Coppens, het hoofd van de Dienst voor Passieve Luchtverdediging te Brussel meldt de Burgemeester dat op bevel van de Kreiskommandantur sedert 7 november alle betaalde manschappen van de Lucht-Beschermingsdienst ontslagen zijn en alle financiële en andere misbruiken op die dienst uitgeroeid werden. Daardoor is de aanwerving en opleiding van ca. 50 mannen noodzakelijk. Aan brandweerkommandant Joz. Van Hende is gevraagd zich met de opleiding te gelasten. De Burgemeester verzoekt de Passieve Luchtverdediging Van Hende hiervoor te bezoldigen. R. Coppens reageert positief.
- 20 november 1941 De aanvragen tot schadevergoedingen voor opeisingen die door de Wehrmacht vóór 1 januari 1941 verricht werden, moeten tegen ten laatste 30 november 1941 ingediend worden op het Stadhuis, bureel 6.
- 22 november 1941 Een huishoudelijk reglement voor de Dienst voor Ravitaillering wordt goedgekeurd. De Dienst staat onder de leiding van P. Temmerman en zijn adjunct F. Kelem. Er zijn 22 personeelsleden werkzaam : 16 voor de afdeling «Eetbare produkten» (zeep inbegrepen) en 6 voor de «Niet-eetbare produkten».
- rond 24 november 1941 De nieuwe beplanting op de Onze-Lieve-Vrouwplaats wordt aangelegd.
- 1 december 1941 Kriegsverwaltungsinspektor Vogel maakt zich zorgen over het stijgend aantal branden van graanschuren en boerderijen. Hij vermoedt dat dit opzettelijk gebeurt en dringt aan op een verhoogde nachtelijke controle door de politie en de nationale boerenwacht.
- 4 tot 23 december 1941 Op de Grote Markt wordt een winterfoor gehouden. Naast kindermolens, schietkramen, speelgoedwagens, een «afglijden» en een zwiermolen zijn er ook het goocheltheater Van Caeneghem en het circus Alexander Libot uit Gent.
- 5 december 1941 In het vooruitzicht van een nakend aardappeltrekort wordt in principe besloten 300 ton wortelen en 100 ton raapkolen aan te kopen en op te slaan.
- 10 december 1941 De Burgemeester doet zijn beklag bij het Belgische Kolenbureau over de gebrekkige toelevering van huisbrandstof naar

Sint-Niklaas. In november heeft elk in aanmerking komend gezin ten hoogste maar 50 kg kolen ontvangen, dus ver onder de basishoeveelheid van 150 kg. Bovendien werd geen enkele bon ten goede van onderwijsinstellingen, hospitalen, enzovoort uitgevoerd. «Wij vragen U dan ook met den meesten aandrang de noodige maatregelen te willen treffen om een einde te stellen aan deze al te stiefmoederlijke behandeling (...)», schrijft de Burgemeester. Het Kolenbureau geeft hierop te kennen dat de niet uitgevoerde bestellingen voor de speciale verbruikers als geldig hersteld werden voor uitvoering op het contingent voor december.

- 16 december 1941 Kommandant Heuson wijst er de schoolhoofden op dat het dragen van herkenningstekens van jeugdgroeperingen in de scholen verboden is. De verordening geldt niet voor de gewone schooluniformen en schoolpetten.
- 17 december 1941 De Kreiskommandantur wil zo spoedig mogelijk een gedetailleerd overzicht van alle bedrijven die bij gebrek aan kolen moeten sluiten. Lijsten hiervan moeten stipt de tiende en de twintigste van elke maand ingediend worden.
- 20 december 1941 Het Stadsbestuur hecht zijn goedkeuring aan een hele reeks wijzigingen van straatbenamingen en afbakeningen. De beslissing is bedoeld om onduidelijkheden uit de wereld te helpen, met het oog op de urbanisatiestatistiek. Nieuwe straatbenamingen die in de lijst opduiken, zijn : August Nobelsstraat, Kallohoekstraat, Heulpotstraat, Eekemolenstraat, Nieuwkerkse baan, Puitvoet, Temsesteenweg, Walbossestraat en Wijnstraat.
- 27 december 1941 Door een oproep aan de landbouwers van de omliggende gemeenten is de Burgemeester erin geslaagd de aardappelvoorrading tot eind juni 1942 te verzekeren aan beperkt rantsoen d.w.z. 10 kg per maand en per hoofd.
- 27 december 1941 Het Schepencollege beslist het mandaat van de heren Bogaerts en Van Durme als lid van de bestuursraad van de muziekschool te vernieuwen voor een termijn van 6 jaar tot 31 december 1947. Willy De Bondt en Jules Verniers worden met ingang van 1 januari 1942 benoemd tot bestuurslid ter vervanging van Romain De Vidts en A. Van Soye.

Nieuw keukenrecept

Men neme de vleeschkaart, men rolt die in de melkkaart, en legt die in de vetzegels. Daarna met de kolenkaart heerlijk bruin bakken. De aardappelkaart leg je in de boterzegels, en laat deze langzaam braden in de benzinebons. Daarna warmt men de benzinekaart op; en voegt er de melk en suikerzegels bij. Hierin dompelt men de broodkaart. Na het eten vaagt men den mond af met de cenzelvigheidskaart, wast de handen met de zeepkaart, en droogt de handen af met de textielkaart. Je voeten veeg je aan de «NIEUWE ORDE».

Documenten

16 januari 1941

Burgemeester Van Haver aan Albert De Witte, Kalkstraat 81 : «(...) Gevolg op uw geëerd schrijven van 10e dezer, hebben wij de eer U te laten weten dat er voor 't oogenblik geen plaatsen van bedienden bij ons bestuur te begeben zijn. We zullen in de zeer nabije toekomst – en dit op bevel der Hoogere Overheid – moeten overgaan tot normaliseering van het bedienden- en politiepersoneel en jammer genoeg enkelen moeten ontslaan. Wij houden nachtans goede nota van uwe aanvraag voor de toekomst.»

23 januari 1941

Arthur De Meyer, Schepen van Ravitailleering, in de Gemeenteraad : «Hij wijst er op dat er in het land reeds 1.800 gemeenten zijn die reeds zonder brood zijn geweest – toestand die dank zij de genomen maatregelen, zich voor onze stad nog niet heeft voorgedaan. Hij vreest dat die toestand nog zal verslechteren en is zinnens eene broodkaart in te voeren om te beletten dat inwoners van andere gemeenten, waar brood ontbreekt, dit hier komen weghalen. Wat de aardappelen betreft, meent hij te kunnen mededeelen dat 45% van de nog beschikbare aardappelen van Holland zullen worden ingevoerd die vooraf naar de groote steden en de mijnstreken zullen worden gezonden. Al het mogelijke zal worden gedaan om aardappelen naar onze stad te krijgen. Wat de boter betreft verklaart hij dat een groot gedeelte ervan wordt opgeëischt en hij voorziet dat voor de maand Februari waarschijnlijk geen margarine zal te verkrijgen zijn. Wat aangaat de kwestie der vleeschvoorrading wijst hij er op dat overal de vleeschwinkels zijn gesloten, wat hier in onze stad ook zal gebeuren. Wij zijn niet meer gemachtigd zegt spreker, dieren op te eischen – ten andere deze maatregelen werden tegengewerkt door de boeren en door sommige burgemeesters der omliggende gemeenten. Wij kunnen aan dien wantoestand niets verhelpen en zullen moeten geduld oefenen, misschien verschillende weken, tot wanneer de veemarkten over 't algemeen zullen ingericht zijn en de toepassing der prijzen door het ingrijpen der controlediensten zullen ingevoerd zijn en aldus de kooplieden en beenhouders zich verplicht zullen voelen zich aan deze schikkingen te onderwerpen.»

Het Steenhof in de Dalstraat anno 1941.

28 januari 1941

P.G., 17 jaar, helper bij een handelaar, woonachtig in de Raapstraat en aan Vijfstraten betrappt op het vervoer van 25 kg droge bruine bonen, zonder machtiging : «De bruine drooge bonen die ik vervoerde kocht ik heden te Meerdonck – Kronenhoek, bij een me onbekende persoon, met een hoeveelheid van 50 kgr. en betaalde hiervoor 5,00 Fr het kgr. Ik kocht deze bonen zonder afgifte van rantsoeneeringszegels. Ik bezit geen machtiging tot aankoop. Ik ben wel in het bezit van een machtiging tot aankoop van 50,200 kgr. zetmeel, die me op 11-9-1940 werd afgeleverd, en die ik nooit gebruikte. Ik was van oordeel dat deze machtiging volstond voor aankoop der inkwestige bonen. Het is de eerste maal dat ik in een vreemde

Krotwoningen in de Bieshulstraat.

31 januari 1941

gemeente boonen ben gaan aankopen. De boonen waren bestemd voor eigen gebruik.»

Burgemeester Van Haver aan de Gouverneur van de Provincie Oost-Vlaanderen : «Heer Gouverneur, Er is ons medegedeeld dat er – zonder toelating van den Heer Gouverneur – geen meel uit de stad Gent mag uitgevoerd worden. De broodbakkerij «De Daele-gebroeders» wonende De Meesterstraat, alhier, die een groot cliënteel bezit, heeft voorheen het noodige meel ontvangen van de maalderij «Van der Straeten» te Gent. – Voornoemde broodbakkerij zal binnen enkele dagen totaal zonder meel zijn. Om deze rede vraag ik U dringend, Heer Gouverneur, aan voornoemde maalderij toelating te willen verlenen tot het leveren van het noodige meel aan bovengemelde broodbakkerij. Gezien de hoogdringendheid durf ik hopen, Heer Gouverneur, dat er aan mijn verzoek een spoedig en gunstig gevolg zal verleend worden (...).»

24 februari 1941

Petrus De Keersmaeker, herbergier, Kokkelbeekstraat, bij wie om 1 uur 's nachts nog Duitse soldaten waren : «Al de soldaten die binnen waren van de stedelijke Kommandantur, en ze zegden mij dat ik niet moest sluiten omdat zij binnen waren. Ik heb hun doen opmerken dat ik gevaar liep van gestraft te worden, doch ze wilden niet ruimen. Het waren omtrent allen officieren (...).»

1 maart 1941

Victoire Van Der Borght, weduwe van Camiel Van Damme, handelaarster, woonachtig in de Bellestraat : «In den nacht van 28-2-1941 op 1-3-1941 hebben dieven in mijne villa ingebroken langs een keldervenster waar de stopverf uitgesneden werd. Uit den kelder werd het volgende gestolen : drie emmers vet van ongeveer 10 kgr. ieder, 3 emmers opgelegde varkenscoteletten, drie blauwe potten boter ongeveer 20 kgr. te samen, 1 keulsche pot met driehonderd opgelegde eieren, 5 flesschen jenever, 2 flesschen elixer, en een bak kriekenbier.»

DOCUMENTEN

1 maart 1941

Maurice Van Haver, drukker, Kalkstraat 38, Sint-Niklaas aan het Stadsbestuur : «(...) Over 14 dagen hebben wij 150 affichen afgeleverd voor bekendmaking der verordening, uitgaande van de Duitse overheid, mededeeling verstreckende voor het ter markt komen der dieren. Deze affichen werden dan alleen geleverd, mits komptante betaling. Er waren 36 gemeenten te bedienen. Van die 36 gemeenten hebben er 35 betaald, natuurlijk moest de stad St.-Niklaas weer eens uitblinken en niet betalen (...).»

17 maart 1941

Burgemeester Van Haver aan Schepen van Bevoorrading A. De Meyer : «Mijnheer de Schepen, Een week geleden werd aan den ravitailleringdienst een soortgelijk schrijven – als hierbijgevoegd – overgemaakt, dat tot nog toe onbeantwoord bleef. De belanghebbende hernieuwt nu zijn verzoek. Mag ik er op aandringen dat hierop in een of anderen zin zou geantwoord worden. Ik hoef er uwe aandacht niet op te vestigen dat gelijk welk schrijven een antwoord verdient, vooral wanneer het uitgaat van menschen die tot over den kop in de miserie zitten. Wij zijn er toch om de menschen ten dienste te zijn en het maakt een slechten indruk wanneer wij hun gesmeek niet schijnen te aanhooren. Mag ik dus van uwe diensten verlangen dat zij ieder schrijven, dat hun ter beantwoording wordt overgemaakt, binnen den kortst mogelijken tijd zou beantwoord worden en het voorwerp zouden uitmaken van een bespreking met mij opdat de menschen ten minste den indruk zouden opdoen dat wij ons aan hun lot gelegen laten (...).»

22 april 1941

Secretaris-Generaal M. Nijs van het Ministerie van Openbaar Onderwijs aan de «Heeren Opzieners van het Lager Onderwijs» : «Mijnheer de Inspecteur, Verslagen die ik van verschillende zijden ontving, zijn het eens om den gezondheidstoestand van de kinderen werkelijk onrustwekkend te heeten. Dag aan dag vertoonen zich meer teekenen van een tekort aan krachten : sommige leerlingen zijn niet langer in staat een lichamelijke of verstandelijke inspanning aan te houden; de gewichtscurve daalt merkkelijk. (...) Er valt niet aan te denken de lessenroosters te verlichten met den leergang in de lichamelijke opvoeding eenvoudigweg af te schaffen om aldus het te groot verbruik aan energie te vermijden. Zulks ware een betreurenswaardige dwaling. De wederaanpassing moet gansch de schoolorganisatie bestrijken. In dit nieuwe regime geldt het een belangrijke plaats voor te behouden voor de lichamelijke opvoeding en aan de leerlingen veel gezonde lucht en een rationeële rust te verschaffen. Van belang is het den tonus te behouden van de spiergroepen, die meest betrokken zijn bij de voornamste physiologische functies, de lenigheid der gewrichten te bewaren en gansch bijzonder die van de borstkas, dit om het ademhalingsapparaat gaaf te houden, terwijl anderszins, zoveel mogelijk, de oorzaken van vermagering dienen weggenomen te worden (...).»

Het «Gangskén» in Tereken.

27 april 1941

Louis De Smedt, landbouwer, woonachtig Dendermondse steenweg 51b : «Den Zaterdag 26-4-1941, heb ik gezien dat er op mijnen akker gelegen aan de Dommelredreef alhier, over een oppervlakte van ongeveer 15 roeden, de plantaardappelen uit de putten genomen werden. Wanneer dit gebeurd is, weet ik niet. De schade welke ik hierdoor geleden heb, bedraagt ongeveer 75 Fr. Op het land zijn sporen te zien van een persoon welke op de knieën gezeten heeft. Deze zou een gerbte velouren broek aangehad hebben.»

Kinderen in de zogenaamde «Patatdreef» van Tereken.

12 mei 1941

Henri Craet, magazijnier, woonachtig Tinelstraat 43 : «Ik zat met drie kleine kinderen alleen terwijl mijne vrouw in 't moederhuis lag. Ik stond er dus gansch alleen voor om aan te schuiven voor crèmeboter, wat veel tijd in beslag nam, en waardoor ik te laat kwam om het kind voor 11 ure nog aan te geven. Ik wist echter niet dat met Zomerjaarmarkt den burgerlijken stand slechts tot 11 ure open was. Ik kwam met mijn twee getuigen in den namiddag om het kind te laten opschrijven, en vernam dat dit bureel ter gelegenheid van jaarmarkt in den namiddag gesloten was.»

21 juli 1941

Nestor De Wilde, tekenaar, Mercatorstraat 25 : «Den 20-7-1941 plaatste mijn zontje zijn kinderrijwiel aan den zwemkom van Scheeders, Aerschotstraat alhier, waar een familiebad plaats had. Het rijwiel stond er van 16 tot 19 ure alleen terwijl er op dien tijd 1.400 personen op het zwemdok kwamen. Om 19 ure stelde ik vast dat het rijwiel verdwenen was (...)»

22 augustus 1941

Zicht op de «Villa Van Driessche», de oude afgebroken auto van «Spekman» Alfons Van Driessche in de Hertestraat. De «Spekman» had de kwalijke reputatie een meute honden te houden die hij niet kon verzorgen. Op 6 maart 1941 maakte een politieagent drie uitgemergelde honden ter plaatse af met een jachtgeweer.

26 september 1941

Leon Van Der Leur, sigarenmaker, woonachtig Peter Benoîtstraat 67 : «Ik had gedurende vijf weken in Hamburg gewerkt en was er ziek afgekomen. Intusschentijd kon ik niet meer genieten van het werklozenfonds en was dus in de diepste armoede gedompeld met mijn vier kinderen. Ik liet mijn zontje Florent naar Holland trekken om er brood te gaan bedelen. Hij was met een rijwiel tot aan de grens gereden en vandaar verder te voet gegaan om te voorkomen dat zijn rijwiel hem afgenomen zou worden. Hij had zelfs een Mark mede gekregen om van Hulst naar Terneuzen te rijden met den tram. Ik vernam dat hij in Holland bleef omdat hij daar beter den kost had dan bij mij. Hij had er zich verhuurd als koewachter bij zekeren Dujardin te Schoondycke. (...) Ik ga in de eerste dagen naar Frankrijk werken en dan zal ik mijn kinderen misschien wat meer eten kunnen geven.»

DOCUMENTEN

27 september 1941

Aloys Van Gucht, landbouwer, Botermelkstraat 9 : «Ik weiger formeel nog wacht te doen in de boerenwacht eerst en vooral omdat wij geen wapens krijgen, en ten tweede omdat er niets meer te bewaken is in 't veld. Ik heb werk genoeg om ons eigen hof te helpen bewaken tegen diefstal. Vroeger hadden wij een besten wijkmeester, die altijd op post was zolang zijn eigen aardappelen buiten stonden, maar eens dat zijn aardappelen gerooid waren hebben wij hem niet meer gezien. In de meeste gemeenten in den omtrek bestaat de boerenwacht niet meer.»

6 november 1941

Toegang tot de Grote Bokkenhofsteeg in de Knaptrandstraat.

22 november 1941

Oude woningen in de Lepelhoek.

17 december 1941

Politiecommissaris Adolphe Cryns in een verslag over de wekelijkse veemarkt : «De dieren moeten 48 uren zonder eten blijven, vooreer ze gewogen worden door de marktleding, dit om te voorkomen dat ze met eten zouden opgepropt worden door de landbouwers, en dat hun aldus sommen zouden uitbetaald worden voor veevoeder en afval, in de plaats van vleesch. Volgens de marktleding zou dit gebruik thans overal in zwang zijn. Dit heeft echter als gevolg dat de dieren van uitputting en honger op de markt vallen en niet meer verder willen. Vervoermiddelen zijn niet ter beschikking van de marktleding, om de dieren van de markt naar het slachthuis te brengen. Oorzaak : gebrek aan benzine, en paarden. Met aldat zijn de veestouwers toch maar verplicht de dieren in het slachthuis te krijgen, en gezien de dieren door den honger en den dorst erg koppig zijn, gaat dit slechts met moeite. Iedereen weet, dat de dieren in die gevallen enkel vooruitgaan nadat ze den stok gevoeld hebben, en dat wanneer ze zich koppig in 't midden zich neerleggen, en niet meer verder willen, er maar een middel bestaat, en dit is op min of meer harde manier den stok te laten voelen. Dit alles wordt sedert jaren niet meer opgemerkt in steden waar sedert jaren veemarkten bestaan. In St.-Niklaas bestaat die veemarkt slechts sedert den oorlog, en ons menschen zijn hier nog van meening dat een koe zich naar de slachtbank laat leiden met een zoet woord. Er worden natuurlijk soms ware mishandelingen van dieren gepleegd. In die gevallen maken wij onmiddellijk P.V. tegen de schuldi- gen (...)»

Uit het huishoudelijk reglement van de ravitailleringdienst : «(...) Het bediendenpersoneel moet het publiek met de hoogste dienstbereidheid en beleefdheid tegemoet treden. Van hun omzichtige en voorname bejegening hangt het grootendeels af hoe het publiek zich tegenover hen gedraagt. Zij hoeven steeds te bedenken dat zij staan tegenover menschen in oorlogstijd, waarvan velen door groote miseries en beproevingen worden bezocht. Niemand dient afgesnauwd nog om zijn onwetendheid gelaakt. De bedienden zijn aangesteld om de bevolking te dienen en niet andersom. Al te grave en kwetsende uittalingen van het publiek dienen op zachte maar kordate wijze terecht gezet. Bij de organisatie der diensten moet men er steeds op bedacht zijn het te lange aanschuiven te voorkomen : vooral zwangere, zoogende moeders, alsmede hoofden van kroostrijke gezinnen moeten den voorrang bekomen. Om al te groote samenhooping van volk te voorkomen moet de mogelijkheid van decentralisatie en van de inrichtingen per wijk in overweging genomen worden (...)»

H.F., 37 jaar, handelaar, Koningin Elisabethlaan : «Dezen morgend heb ik bestatigd dat onbekenden dezen nacht of gisteren avond met drukinkt een doodshoofd en het woord verrader, op den gevel van mijn huis gevefdd hebben. Ik heb reeds klacht nedergelegd bij de deutsche veldgendarmerie en daar hebben ze mij gezegd dat ik bij U ook klacht moest nederleggen.»

sint-niklaas

17 mei 1940, aerschot
dalstraat, gasmeterstr
hofstraat, molendreef,
19 mei 1940, grote mar
straat, 10 doden - 28
hertestraat, 2 doden -
1940, paddeschootdreef
20 september 1944, 4 do
20 december 1944, gasme
14 doden - 2 januari 19
12 mei 1940, klein hulst
antwerpse steenweg, 2 do
17 mei 1940, aerschotstr
dalstraat, gasmeterstra
hofstraat, molendreef, 8
19 mei 1940, grote markt
straat, 10 doden - 28 me
hertestraat, 2 doden
10/10